

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

25^E JAARGANG

WOENSDAG 27 NOVEMBER 1940

No. 1297

COMMISSIE VAN REDACTIE:

J. G. Koopmans; P. Lieftinck; N. J. Polak; J. Tinbergen
en F. de Vries.

Secretaris van de Redactie: M. F. J. Cool.

Redactie-adres: Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam-W.
Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeplootweg.
Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

Abonnementsprijs voor het weekblad, waarin tijdelijk is opgenomen het Economisch-Statistisch Maandbericht, franco p. p. in Nederland f 20,— per jaar. Buitenland en koloniën f 23,— per jaar. Losse nummers 50 cent. Donateurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen het weekblad gratis en genieten een reductie op de verdere publicaties. Adreswijzigingen op te geven aan de Redactie.

Advertenties voorpagina f 0,50 per regel. Andere pagina's f 0,40 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van advertenties: Nijgh en van Ditmar N.V., Uitgevers, Rotterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en girorekening Nr. 145192. Adres te Rotterdam: Erasmushuis, Tel. Nr. 31696.

INHOUD:

	Blz.
De Nederlandsche Stichting voor Statistiek door Dr. Ph. J. Idenburg	708
Het debat over prijscontrole in de Vereeniging voor de Staathuishoudkunde door Prof. Dr. G. M. Verrijn Stuart	710
Een schaderегeling uit het begin der 19e eeuw (II) door Ch. Glasz	712
De theepositie door Dr. J. F. Ilacou	713
De Rijksmiddelen over October 1940	716
Aanteekeningen.	
Wijzigingen in het betalingsverkeer met Duitschland	717
Overheidsmaatregelen op economisch gebied	710
Maandcijfers.	
Overzicht van den stand van de Rijksmiddelen ..	721
Statistieken.	
Bankdisconto's — Geld- en Wisselkoersen — Bankstaten	721—722

GELD- EN KAPITAALMARKT.

De omzetten op de discontomarkt bleven ook in deze verslagweek beperkt. Wij hebben reeds eerder in deze rubriek uiteengezet, dat, nu het bankaccept geheel van de markt is verdwenen, en nu de schatkist onophoudelijk, wanneer de geldgevers beschikbare middelen hebben, gereed staat om over de toonbank papier onder te brengen, van een eigenlijke geldmarkt met regelmatige omzetten nauwelijks meer sprake kan zijn. Weliswaar bestaat er nog een handel in schatkistpapier, waarbij bepaalde belanghebbenden soms kortlopend papier ruilen in wat langer loopend, en andersom, maar behalve dergelijke incidenteele ruiltransacties ligt toch de discontomarkt feitelijk dood. Alleen in het eenigen tijd geleden bij een groep banken ondergebrachte driejaarspapier komen af en toe nog wel eens vrij omvangrijke transacties tot stand. Den laatsten tijd gaat dit papier als regel op ongeveer 3½ pCt. Voor het korter loopende papier is er van een noemenswaardige fluctuatie in de discontokoersen geen sprake. Volkomen onveranderd blijft ook de notering voor prolongatie, waarbij nog opgemerkt kan worden, dat er op deze markt practisch niets omgaat. De totale omvang der voorschotten op effectenonderpand blijft langzaam dalen, een tendens, die nu al gedurende zeer geruimen tijd aanhoudt. Ook voor callgeld is de koers nu reeds langen tijd constant, t.w. 1½ pCt. Het ziet er ook niet naar uit, dat verschuivingen van eenige beteekenis zich op de geldmarkt zullen voordoen.

Noch extern noch intern kan er veel mutatie in de quantitative verhoudingen van vraag en aanbod plaats vinden, en wanneer zulke wijzigingen al intern zouden plaats vinden — b.v. door belangrijke veranderingen in de biljettencirculatie — dan nog zou de reflex daarvan op de geldmarkt onmiddellijk worden opgevangen door de financieringspolitiek van de schatkist.

De beleggingsmarkt had ook deze week een uitermate onbewogen aanzien. Wijzigingen in het koerspeil van eenige beteekenis deden zich niet voor. Wel heeft men sterk het gevoel, dat er „bodem in de markt zit”. Wij hebben er in ons vorig overzicht reeds op gewezen, dat het feit, dat het aanbod, hetwelk o.m. was waar te nemen van de zijde van spaarbanken, zonder koersdruk van beteekenis door de markt kon worden geabsorbeerd, op een flink weerstandsvermogen wijst. Ook deze week was die weerstand voortdurend waar te nemen. De neiging tot omzetting van obligatiën in aandeelen schijnt wel min of meer tot stilstand te zijn gekomen, nu de aandeelenmarkt in den jongsten tijd nogal onder druk heeft gestaan. Van een duidelijke tendens is echter in dit opzicht nog geen sprake. En zeker kan men niet zeggen, dat de flauwe stemming voor sommige aandeelengroepen reeds beleggers ertoe brengt om aandeelen in obligatiën om te zetten. Dat desondanks de obligatiemarkt het bovenvermelde weerstandsvermogen toont, is dan ook bij de heerschende verhoudingen alleszins bevestigend.

DE NEDERLANDSCHE STICHTING VOOR STATISTIEK.

De statistiek geniet in dezen tijd bijzondere belangstelling. En dat is begrijpelijk.

Vooreerst, omdat de statistische methode zelve een alleszins opmerkelijke ontwikkeling doormaakt. Zij vermag licht te werpen op tal van economische en sociale verschijnselen, welke tevoren onbekend of althans voor nauwkeurige waarneming niet vatbaar waren. Zij weet den samenhang van oorzaak en gevolg op maatschappelijk gebied nader te bepalen dan vroeger mogelijk was. Zij vermag, waar de uitkomsten van tellingen ontbreken, door verantwoorde schattingen leemten in onze kennis te vullen. Door een en ander wint zij aan waarde voor hen, die op eenigerlei wijze in het steeds ingewikkelder wordend maatschappelijk proces moeten ingrijpen. Kortom, de diensten, welke de statistiek vermag te bewijzen, nemen met den dag toe.

Daar komt nu echter bij, dat in het economisch en sociaal gebeuren van onze dagen het element van bewuste leiding steeds belangrijker wordt. Aan het vrije spel der krachten wordt de ontwikkeling der dingen minder dan ooit toevertrouwd. De Overheid is genoodzaakt de regeling van tal van onderwerpen aan zich te trekken, waarvan zij zich vroeger verre hield. Zij zal centraal leiding moeten gaan geven aan de ontwikkeling van de nationale volkshuishouding. Op de terreinen van voortbrenging en verbruik, van loon en arbeid, verwacht men van haar richtsnoeren voor een op vaste doeleinden gericht beleid. Bij het bepalen van haar koers kan de Overheid de hulp en de voorlichting van de statistiek niet missen. Zij dient haar beslissingen in vele gevallen te doen steunen op de waarnemingen van massale verschijnselen, welke de statistiek voor haar verriecht en op de inzichten, welke hij in den loop van de structuur deze verschijnselen kan geven. Dit geldt trouwens niet alleen voor de Overheidsorganen. Ook in de kringen van handel en nijverheid, bankwezen en verkeer wordt de behoefte gevoeld aan methodisch verzamelde en bewerkte quantitative gegevens, welke ten grondslag kunnen worden gelegd aan de oordeelsvorming der leidende instanties.

Niet slechts zij, die op eenigerlei wijze leiding geven in onze samenleving, erkennen in toenemende mate de onmisbaarheid van den statistischen arbeid. Ook bij het groote publiek valt belangstelling voor de uitkomsten van statistisch onderzoek waar te nemen. De statistiek behoeft zich waarlijk niet op te sluiten in het bureau en de studeerkamer; wanneer zij zich richt tot de massa, vermag zij deze, naar de ervaring leert, wel degelijk te bereiken. Er is in breede lagen van ons volk een verlangen naar kennis, waaraan de statistiek tegemoet kan komen. Voorwaarde is dan evenwel, dat de gegevens, welke men der massa wil aanbieden, worden gebracht in een sprekende vorm. Vooreerst moet daarbij elke overlading worden vermeden. Hier geldt, dat hij het welsprekendst is, die zich het soberst weet uit te drukken. Voorts moet rekening worden gehouden met de onmiskenbare vrees voor het cijfer, waarmede menig ongeschoold burger — en niet alleen hij! — is bezielde. Er zijn andere symbolen, welke de massa gemakkelijker met quantitative gegevens bekend maken. Houdt men met deze en andere voorwaarden rekening, dan valt er voor de statistiek in dienst der volksvoorlichting nog een belangrijke taak te verrichten. En ligt hier niet wederom een belang, dat in onze dagen als bijzonder klemmend kan worden beschouwd? Vandaag is het meer dan ooit noodig ons volk voor te lichten, omdat de doelbewuste leiding van de belangen der natie niet mogelijk is zonder begrip en medewerking van de massa.

De geschetste ontwikkelingsgang heeft geleid tot een aanzienlijke uitbreiding van de taak van de centrale statistische instantie: het Centraal Bureau voor de Sta-

tistiek. De statistische waarnemingen, vooral van het economische en sociale leven van ons land, zijn in den laatsten tijd op tal van punten aangevuld. Het is van groote betekenis gebleken, dat het Bureau deze periode van ingespannen arbeid kon ingaan met een goed onderlegd personeel en een behoorlijke mechanische outillage. Zonder de vindingen der techniek zou het niet mogelijk zijn den overvloed van gegevens, welke aan het Bureau toestroomt, met den vereischten spoed en de noodige accuratesse te verwerken. Zonder ervaren wetenschappelijke werkers zou de aanpassing der statistiek aan de zich sterk wijzigende omstandigheden ondenkbaar zijn geweest.

Het Centraal Bureau voor de Statistiek is een Overheidsinstelling. Dat leidt ertoe, dat zijn werkzaamheden beperkt blijven tot die onderzoeken, welke in het algemeen belang noodig zijn. Het ligt niet op den weg van het Bureau zijn krachten in dienst te stellen van een bepaalde onderneming, wanneer het althans niet gaat om het verstrekken van inlichtingen uit het verzamelde materiaal. Bij alle welwillendheid, welke behoort tot de gevestigde traditie dezer instelling, komt er toch een oogenblik, waarop werkzaamheden moeten worden afgewezen, omdat zij niet meer geacht kunnen worden te behooren tot de taak van een Overheidsinstelling. Ditzelfde geldt ten aanzien van werkzaamheden op het terrein van de uitbeelding van statistische gegevens. Ook hier geldt, dat gaarne eenige handreiking wordt gedaan, maar dat aan het hulpbetoon ook op dit punt een grens gesteld wordt door het karakter van het Centraal Bureau voor de Statistiek als Overheidsinstelling.

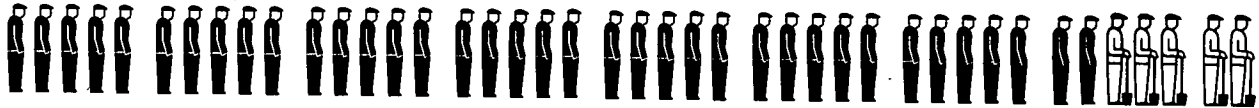
Aan de behoefte aan advies en vakkundigen arbeid op het onderhavige terrein kon deswege tot dusver niet ten volle worden voldaan. Hierin heeft schrijver dezes aanleiding gevonden tot de oprichting van de Nederlandse Stichting voor de Statistiek, welke door nauwe persoonlijke banden met het Centraal Bureau voor de Statistiek is verbonden en in het gebouw van dit Bureau ¹⁾ is gevestigd, maar welke overigens een onafhankelijk bestaan leidt. Blijkens de oprichtingsakte van 20 Augustus 1940 is het doel der Stichting „het zoowel voor eigen rekening als in opdracht van anderen verzamelen, bewerken en doen verschijnen van statistisch materiaal, het geven van voorlichting op statistisch gebied, het uitbeelden van statistische gegevens en de uitvoering van alle met deze doelstelling verband houdende werkzaamheden”. De Stichting vervult deze taak naast het Centraal Bureau voor de Statistiek, zij treedt echter nimmer op het terrein van dit Bureau. Daarom bepaalt de Stichtingsakte uitdrukkelijk, dat zij zich onthoudt van werkzaamheden, die door het Bureau worden verricht.

Over personen en werk der Stichting volgen hieronder nog eenige bijzonderheden. Het Bestuur bestaat uit vijf personen, onder wie de Directeur van het Centraal Bureau voor de Statistiek, die als Voorzitter en leider der werkzaamheden optreedt, en twee door hem aan te wijzen ambtenaren dezer instelling. Als zoodanig hebben in het Bestuur zitting dr. O. Bakker, plaatsvervangend directeur van het Bureau en chef van de afdeling voor economische en sociale statistiek en prof. dr. J. Tinbergen, administrateur bij het Bureau en chef van de afdeling voor conjunctuuronderzoek en wiskundige statistiek. Verder hebben in het Bestuur zitting mr. P. J. de Kanter, advocaat en procureur te 's-Gravenhage, en mevr. mr. B. J. A. de Kanter—Van Hettinga Tromp. Mr. de Kanter was voorzitter van de Internationale Stichting tot verbreiding der Beeldpaedagogie volgens de Weenske methode en vice-voorzitter van de Stichting Mundaneum Instituut, welke werkzaamheden, al bestaat er met deze instellingen overigens geenerlei band, door de nieuwe Stichting in zekeren zin worden voortgezet. Immers, de Neder-

¹⁾ Oostduinlaan 2, 's-Gravenhage.

Werkloosheid (jaargemiddelden)

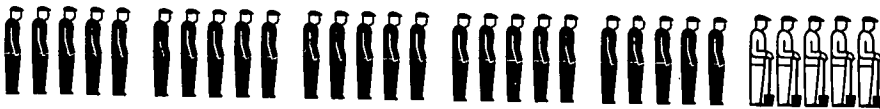
1936

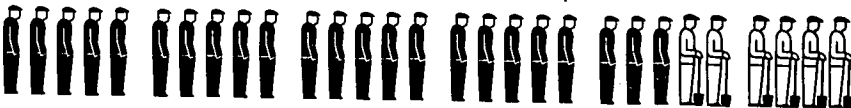
1937

1938

1939

Elk figuurtje stelt 10 000 werkloozen (zwart), resp. tewerkgestelden bij werkverruiming (wit) voor

C.B.S. 720

Ned. Stichting voor Statistiek

landsche Stichting voor Statistiek zal zich in daartoe leidende gevallen bedienen van beeldstatistiek volgens de isotype-methode, welke ontstaan is door samenwerking van ervaren graphici en statistici. Als leider van het bureau der Stichting treedt op ir. J. van Ettinger; chef van de grafische afdeling is de bekende kunstenaar G. Arntz. Overigens heeft de Stichting zich de medewerking verzekerd van statistici, wiskundigen, economen, ingenieurs en accountants, zoodat zij haar werk veelzijdig zal kunnen ontplooiën.

De Stichting beoogt niet het maken van winst. Zij werkt echter op zuiver zakelijke basis, d.w.z. voor haar werkzaamheden dient te worden betaald. Overigens staat zij gereed om aan het publiek de diensten te bewijzen, welke van haar worden gevraagd. In dit opzicht geldt, dat haar geen werk te klein en geen taak te groot is. De eerste maanden van haar bestaan hebben bewezen, dat zij, als het moet, met haar apparaat in korten tijd werkzaamheden van grooten omvang kan doen verrichten. In een prospectus van de Stichting vindt men de volgende opsomming van het werk, dat zij in voorkomende gevallen zou kunnen ondernemen: verzamelen en bewerken van statistisch materiaal, statistische toetsing van correlaties, samenstellen van economisch-statistische beschrijvingen, markt-analytische onderzoekingen, contrôle-methoden met een beperkt aantal waarnemingen, adviezen voor enquêtes en berekeningen, inrichten van statistische afdelingen, beeldstatistische voorstellingen volgens de isotype-methode voor publicaties, tentoonstellingen, enz.

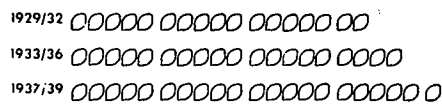
De wijze, waarop de Stichting gedurende de luttele maanden van haar bestaan heeft kunnen functioneeren, heeft aanstonds het bewijs geleverd, dat er aan haar werk behoefte bestaat. Reeds verscheidene opdrachten tot grafische uitbeelding van statistisch materiaal werden door haar uitgevoerd. Wie de Jaarbeurs te Utrecht heeft bezocht, heeft daar in verschillende stands de vruchten van haar werk kunnen aanschouwen. Ook aan de Nederlandsche inzending op de Jaarbeurs te Weenen werkte zij mede. In het in de vorige maand verschenen Finan-

cieel Economisch Kwartaaloverzicht van de Amsterdamse Bank treft men aan een studie van de Stichting: „Distributie en normaal verbruik”. De eerste eigen publicatie van de Nederlandsche Stichting voor Statistiek, getiteld: „Welvaart en Industrie in Nederland”, werd onlangs in den boekhandel verkrijgbaar gesteld en reeds

Gemiddeld verbruik per jaar per hoofd der bevolking

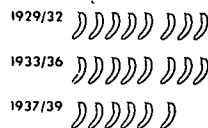

Citrusvruchten

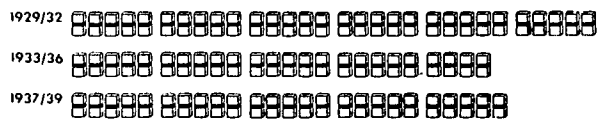
Elk figuurtje stelt 1/2 kg voor

Bananen

Elk figuurtje stelt 1/2 kg voor

Boter en margarine

Elk figuurtje stelt 1/2 kg voor

Tarwebrood

Elk figuurtje stelt 5 kg voor

Ned. Stichting voor Statistiek

in dit blad besproken²⁾. In de daarvoor in aanmerking komende uitgaven van het Centraal Bureau voor de Statistiek, o. a. in het populaire statistische Zakboek, zal men eerlang de aandacht en volgens de isotype-methode aantreffen.

Over deze methode het volgende.

Deze wijze van voorstelling van statistische gegevens vertoont nauwe verwantschap met het „turven“. Echter worden de streepjes vervangen door voorstellingen, welke de getelde streepheden karakteriseeren. De isotype-methode heeft daartoe een „beelden-taal“ tot ontwikkeling gebracht, waarin elk symbool zijn vastgestelde beteekenis heeft. Bij het ontwerpen dezer symbolen is niet gestreefd naar het geven van natuur-getrouwe voorstellingen. De ontwerpers hebben de kunst verstaan al het bijkomstige weg te laten en datgene vast te houden, wat noodig is voor een doeltreffende visuele werking. Deze eenvoudige beelden trekken meer de aandacht en zijn beter geschikt om door den menschelijken geest te worden vastgehouden dan nauwkeurige cijfers.

Om het cijfermateriaal, dat de statistiek levert, door een aantal eenvoudige beelden te kunnen voorstellen, moet dit meestal getransformeerd worden. Tal van bijzonderheden moeten worden prijsgegeven. Afronding der cijfers is noodzakelijk. Kleine verschillen in het cijfermateriaal verdwijnen daardoor, maar de karakteristieke punten in de cijferreeksen worden des te duidelijker naar voren gebracht. Een tweetal voorbeelden van beeldstatistiek volgens de isotype-methode, bestemd voor het Statistisch Zakboek, worden bij dit artikel afgedrukt (zie blz. 709). Zij missen het element, dat zoo belangrijk tot haar werking kan bijdragen: het gebruik van verschillende sprekende kleuren. In de brochure „Welvaart en Industrie in Nederland“ kon van kleurendruk naar behoefte gebruik worden gemaakt.

Ook de stand van het Centraal Bureau voor de Statistiek op de Utrechtsche Jaarbeurs, welke door de Stichting met beeldstatistiek werd ingericht, vormde een kleurig geheel. Hier werd in September jl. ervaring opgedaan met de wijze, waarop het publiek op deze wijze van voorstelling reageert. De belangstelling voor deze inzending is bepaald verrassend gebleken. Duizenden bezoekers werden door de voorstellingen aangetrokken; vele honderden hebben ze aandachtig bestudeerd. Teneinde de onderzoeken, hoeverre de grafieken inderdaad aan haar doel beantwoordden, werd een enquête onder de bezoekers gehouden, waarbij een vijftal vragen, op het materiaal betrekking hebbende, moest worden beantwoord. Een eenvoudig mechaniek stelde de proefpersonen in staat de juistheid van de door hen gegeven antwoorden zelf te toetsen. Uit alle klassen van het jaarbeurspubliek, uit alle beroepen en bedrijven, vond men de bezoekers ijverig studeerende op de fraaie en duidelijke afbeeldingen. Hun verrichtingen werden door vele anderen nauwlettend en geïnteresseerd gevolgd. Door geslacht, leeftijd en beroep op de uitkomsten aan te teekenen kregen het Bureau en de Stichting de beschikking over belangwekkende cijfers, waaruit o. a. bleek, dat bijna 85 pCt. van de vragen juist was beantwoord. Bestudeering van de gedetailleerde uitkomsten heeft den organisatoren geleerd, niet slechts met welke voorstellingen een volledig succes werd behaald, maar ook waar nog tekortkomingen in de wijze van uitdrukking tot onjuiste antwoorden aanleiding gaven. Dit cijfermateriaal, gecombineerd met de vele en velerlei vragen, welke door de bezoekers naar aanleiding van de grafieken werden gesteld, heeft een kostbare ervaring opgeleverd, waarmee statistici en graphici hun profijt zullen doen. Alles samen gaf de inzending op de Jaarbeurs een sprekende bevestiging van het boven reeds geconstateerde feit, dat het groote publiek met de statistiek zeer wel te bereiken valt, mits men den juisten weg daartoe weet in te slaan.

Dr. Ph. J. IDENBURG.

²⁾ Zie E.-S.B. van 13 November jl.

HET DEBAT OVER PRIJSCONTRÔLE IN DE VEREENIGING VOOR DE STAAT-HUISHOUDKUNDE.

Over de praeadviezen inzake „Overheidscontrôle op prijzen en inkomens“, waarvan in het nummer van 13 November jl. in dit weekblad een overzicht werd gegeven, is in de jaarvergadering van de Vereeniging voor de Staat-huishoudkunde en de Statistiek, welke op 16 November te Amsterdam werd gehouden, op de in deze Vereeniging gebruikelijke, opgewekte en prettige wijze gediscussieerd.

De bespreking heeft zich in hoofdzaak geconcentreerd op de principiële beteekenis van de prijsvorming. Dat in tijden van groote goederenschaarschte, zooals wij die thans beleven, inperking van de vrijheid van consumptie en vaststelling van maximumprijzen ten behoeve van minder draagkrachtige consumenten praktisch niet wel te vermijden is, was bij allen „in confesso“. Wij hebben ter vergadering geen stem vernomen om dit te ontkennen. Vrijlating van de prijsvorming zou bij de bestaande ongelijkheid van inkomens tot een dusdanige opeenhooping van goederen bij enkelen ten koste van de groote massa leiden, dat de Overheid wel gedwongen is tot prijszetting en rantsoeneering. Men kan deze op meer of minder doeltreffende wijze regelen; de praeadviseur *Drs. Carmiggelt* heeft omtrent dit punt in zijn schriftelijke en mondelinge uiteenzetting enkele wenken gegeven. Het principe van de prijscontrôle in tijden van acute en hevige schaarschte werd ter vergadering door niemand verworpen, althans niet voor al die goederen, die voor het dagelijksch levensonderhoud in den ruimsten zin benodigd zijn of aan de productie daarvan moeten worden dienstbaar gemaakt. Voor luxe goederen ligt de zaak anders; daar kan men meer vrijheid laten, en *Drs. Carmiggelt* wilde uit hooge prijzen voor deze goederen en uit de daardoor ontstaande winsten zelfs de middelen vinden om meer algemeen benodigde zaken tot lagere prijs beschikbaar te stellen langs den weg van toelagen en subsidies aan de producenten. Vrije prijzen moeten echter in tijden van grooten nood uitzondering, gebonden prijzen (gepaard aan rantsoeneering der consumptie) den regel vormen.

Groot meeningsverschil heerscht echter ten aanzien van de vraag, of men de prijscontrôle der Overheid ook noodig heeft in tijden, waarin een betrekkelijke overvloed aan goederen bestaat en waarin dus een ruime en hopelijk stijgende behoeftenbevrediging der menschen zal kunnen plaatsvinden. Dit vraagstuk zal terstond weder groote actualiteit verkrijgen, zoodra de huidige oorlog zal zijn beëindigd en de internationale uitwisseling van goederen en diensten weder hersteld zal kunnen worden. Met betrekking tot de prijsvorming in de vredeseconomie stonden de voorstanders der „geleide“ economie tegenover hen, die in vrijheid van productie, prijsvorming en consumptie het beste middel zagen ter verkrijging van een maximum aan behoeftenbevrediging.

Vele nuanceeringen tusschen de beide uitersten kwamen in de bespreking van dit vraagstuk naar voren. Als wij de sprekers zouden moeten klasseeren, zoo meenen wij, dat de beide uitersten gevormd worden door *Drs. W. Willems* enerzijds, die zich als steeds een voorvechter der vrije prijsvorming betoonde, en *Drs. Carmiggelt* anderzijds, die op grond van de door hem gehuldigde sociaal-democratische beginselen een zoo veel mogelijk planmatig geleide economie tot zijn economisch en maatschappelijk ideaal heeft gemaakt.

Dicht bij het standpunt van de volledige economische vrijheid stonden voorts *Prof. C. A. Ferrijn Stuart*, *Prof. W. C. Mees* *R.Azn.* en, zij het met eenige meerder reserve, ook *Schrijver*. De hier genoemde zijn allen geporteerd voor zekere inperking van de economische vrijheid ten aanzien van het geldwezen, de eerst- en laatstgenoemden in den vorm van een rationeel geregeld a-metallisme, *Prof. Mees* in den vorm van het ook ditmaal weder door hem verdedigde „herleidingsstelsel“; binnen het kader van deze monetaire binding

willen zij echter in het algemeen de welvaartsontwikkeling aan het vrije spel der krachten overlaten.

Niet ver van dit standpunt stond blijkens zijn praeadvies ook *Prof. Kreukniet*. De door dezen erkende wenschelijkheid van Overheidsinterventie in de prijsvorming ten aanzien van speciale gevallen, waarin non-interventie kennelijk niet leidt tot een maximum aan behoeftenbevrediging — b.v. monopolistische prijsopdriving ten detrimente van den consument — werden in vele gevallen ook door de voorstanders der vrije prijsvorming aanvaard, daar deze laatsten de vrijheid niet zien als een dogma, doch slechts als een middel om tot een bepaald doel, t.w. zoo groot mogelijke stoffelijke en geestelijke welvaart, te geraken, zoodat in beginsel elk ingrijpen ten aanzien van het middel geoorloofd is, wanneer daardoor het doel beter en zonder op ander gebied schade aan te richten kan worden bereikt of benaderd.

Sommige voorstanders der vrije economie, waaronder schrijver dezes, gaan ten aanzien van het ingrijpen der Overheid in het economisch leven zelfs nog een stapje verder dan *Prof. Kreukniet* in zijn praeadvies scheen te doen. Deze praeadviseur had in het bijzonder het geval van monopolistische prijsopdriving onder de oogen gezien en ten aanzien daarvan Overheidsingrijpen geoorloofd geacht, daarbij overigens eenigen twijfel uitende ten aanzien van de praktische vraag, of het bepalen van maximum-prijzen wel feilloos kan geschieden. Naar aanleiding hiervan werd opgemerkt, dat een enkele prijscontrole in dit geval niet veel anders dan „Kurieren am Symptom” zou beteekenen en dat de taak van de Overheid ten aanzien van monopolistische uitwassen, gelijk schrijver dezes met een beroep op Turgot en Smith betoogde, veeleer diende te bestaan in het scheppen van de mogelijkheid tot verruiming eener eerlijke concurrentie. Maar behalve het geval van prijsopdriving moet ook dat eener *ongezond lage* prijsnotering in den vorm van „dumping” op binnen- en buitenlandse markten en van andere soorten van ongewenschte en voor gezonde continuïteit van het bedrijfsleven Inuikende prijsdiscriminatie onder het oog worden gezien. Schrijver dezes meende, dat dit geval in de beschouwingen van *Prof. Kreukniet* onvoldoende tot zijn recht was gekomen en dat juist ten aanzien van te lage prijsnotering in een aantal gevallen op effectiever wijze door de Overheid tot prijszetting kan worden overgegaan, dan met betrekking tot te hooge prijzen als gevolg van monopolies.

Wij komen thans tot den anderen vleugel, gevormd door de voorstanders der „geleide” economie. Ook hier zijn verschillende nuances. Alle aanhangers van zulk een economie waren het erover eens, dat economische vrijheid niet tot een maximum aan volkswelvaart leidt en dat het belang van de gemeenschap in de vrije economie veelal wordt opgeofferd aan dat van het individu. Maar ten aanzien van de mate van „leiding”, welke van de Overheid wordt verlangd, bleken toch niet onaanzienlijke meningsverschillen te bestaan.

Velen hadden uit het praeadvies van *Mr. Dr. H. J. von Brucken Fock* begrepen, dat deze een voorstander was van vrijwel volledig „geleide” economie met alzijdige controle van de Overheid op prijzen en inkomens. Dit bleek intusschen niet geheel de bedoeling van dezen praeadviseur te zijn. *Prof. Mr. C. Weststrate* maakte attent op een bepaalde passage in het praeadvies, waarin *Mr. v. Brucken Fock* de prijsvorming als resultaat van vraag en aanbod „niet onder alle omstandigheden” wilde aanvaarden; hij stelde daarop de vraag, onder welke omstandigheden het vrije spel van vraag en aanbod dan wel en onder welke dit niet aanvaardbaar zou moeten zijn; op het door hem zelf op deze vraag gegeven antwoord komen wij zoo aanstonds terug.

Mr. von Brucken Fock zette in zijn repliek uiteen, dat hij in het algemeen bereid was de prijsvorming vrij te laten, echter alleen onder deze voorwaarde, dat de prijzen een „rechtvaardig”, d.i. voor het welzijn van de geheele volksgemeenschap bevorderlijk, karakter zouden dragen. Primair bleek voor hem dus de vrije prijsvorming, die echter voortdurend moet worden gecontroleerd en c.q. gewijzigd,

zoodra de eischen der volksgemeenschap dit met zich brengen.

Een standpunt, dat hier zeer dicht bij komt, werd verdedigd door *Dr. R. van Genechten*, die er op wees, dat de tijd van groote economische vrijheid — hij sprak van een „mythe der vrijheid” in de 19e eeuw — was uitgemond in een periode van toenemende kapitalistische verstarring en dat het menschdom thans de keuze heeft tusschen drieërlei: 1. bestendinging en verergering van deze verstarring; 2. algeheel communisme; en 3. beperkte vrijheid, dus gecontroleerde prijsvorming in het belang van de volksgemeenschap, waarin zich de prijsvorming voltrekt. Persoonlijk achtte spreker deze laatste mogelijkheid de beste en thans ook zeer wel voor verwezenlijking vatbaar, waarbij hij zich overigens niet begaf in een concrete beoordeeling van de criteria voor het Overheidsingrijpen.

Dit laatste had *Mr. von Brucken Fock* wel gedaan, zoolwel in een veelbesproken en ook in het nummer van 13 November van dit weekblad aangehaalde passage in zijn praeadvies, als in zijn mondelinge toelichting ter vergadering. Zooals gezegd, verlangt deze praeadviseur „rechtvaardige” prijzen; de prijzen mogen niet onredelijk hoog zijn, en ook niet zóó laag, dat voor den producent en zijn medewerkers niet meer een redelijk bestaan zou overschieten.

Vershillende opmerkingen werden naar aanleiding van dit standpunt gemaakt. Zoo wees *Prof. C. A. Verrijn Stuart* er op, dat het in den gedachtengang van den praeadviseur de Overheid moet zijn, die bepaalt, wat redelijk en wat onredelijk moet worden geacht, en dat, wil zulk een Overheidsmacht niet op pure willekeur berusten, de prijszetting moet beantwoorden aan de gevoelens van de groote massa des volks, welke bereid moet zijn om alle, zoo veelvuldig voorkomende tegenstrijdigheden van verlangens en belangen terzijde te stellen terwille van de van gemeenschapswege voorgeschreven gedragslijn. Dat nu vereischt een algeheele verandering van de menschelijke mentaliteit en deze spreker vroeg zich af, of, als zulk een verandering zich eenmaal zou hebben voltrokken, een diep ingrijpend Overheidsinterventionisme nog wel noodig zou zijn.

Ook werd opgemerkt, dat de criteria van *Mr. von Brucken Fock* niet zonder eenige vaagheid waren en in zeker opzicht zelfs tot bedenkelijke gevolgen zouden kunnen leiden. De voorstanders der zg. vrije prijsvorming zien in den prijs niet anders dan een resultante van de begeerten der koopers enerzijds en van de op schaarschte aan aanwezige natuur- en arbeidskrachten berustende minimum-eischen der verkoopers anderzijds; op deze wijze bezien, wordt dus de prijs een indicatie van de in de maatschappij voorkomende behoeften en een richtsnoer voor de productie en voor de daaruit voortspruitende inkomensvorming der medewerkers aan de voortbrenging. Dit richtsnoer vertoont gebreken en kan op bepaalde punten, welke wij reeds noemden, worden verbeterd. Perfekt is het zelden, maar men is er tot dusverre niet in geslaagd een beter te vinden.

In dezen gedachtengang past niet het beginsel van „rechtvaardigheid” in den zin van een minimum-bestaan voor den producent; dezen zij een behoorlijk bestaan van harte gegund, wanneer de diensten, welke hij met zijn productie aan zijn afnemers bewijst, voldoende waardeering bij deze laatsten vinden; maar als deze waardeering er eens niet is of slechts onvoldoende groot is, dan heeft de eisch van een redelijk bestaan bedenkelijke gevolgen, zoodra de Staat daarvoor in het geweer zou komen. Dan toch zou ten behoeve van producenten, die feitelijk onvoldoende waarden voortbrengen, van Overheidswege een bestaan worden geschapen, dat moeilijk als anders dan parasitair kan worden gekenschetst. De voorbeelden in de geschiedenis zijn vele om aan te toonen, dat dit gevaar geenszins denkbeeldig is.

Ook vele, ja de meeste voorstanders van vrije prijsvorming erkennen, het zij nogmaals herhaald, dat zij correctie daarvan op een aantal punten geoorloofd en zelfs wenschelijk achten; maar voor hen blijft toch de noodzaak gelden, dat duidelijke criteria van interventie worden aangegeven en dat aan het beginsel van prijsvorming als resultante van vraag en aanbod als zoodanig niet wordt getornd; het

blijve de regel, het ingrijpen zij de uitzondering.

Ter vergadering kregen wij den indruk, dat *Mr. von Brucken Fock* bij de nadere formuleering van zijn standpunt in antwoord op de opmerking van *Prof. Weststrate* tenslotte toch vrij dicht genaderd was tot de meening dergenen, die een slechte geringe beperking van de vrijheid van prijsvorming voldoende achten en dat uiteindelijk wel een zekere convergentie der meeningen verkregen zou worden, indien men nog langer zou door discussieeren, dan op 16 Nov. kon geschieden.

Wat het standpunt van *Prof. Weststrate* betreft, zou bleek, dat deze een prijs als „rechtvaardig” beschouwt, wanneer deze tot stand is gekomen onder voorwaarde van „perfect competition”. In het algemeen lijkt ook ons dit standpunt aanvaardbaar, maar er zijn omstandigheden, waarin het anders kan zijn. Wij denken hier al weder inzonderheid aan „dumping”-praktijken in den ruimsten zin. Wanneer een bedrijf werkt met een normale speling in zijn vaste kapitaalinstallaties, dan kan het voorkomen, dat voor individueele ondernemers zekere additioneele orders tot prijzen, liggende beneden het gemiddelde kostenpeil, nog alleszins loonend zijn, en dat niettemin een dergelijke prijsnotering voor het bedrijf als geheel en voor deszelfs continuïteit bedenkelijk moet worden geacht. Volkomen vrijheid van concurrentie kan derhalve in zulk een geval verkeerde gevolgen hebben. Het is de vraag, of het der Overheid steeds gemakkelijk zal vallen om hier passende regelen tegen te lage prijzen vast te stellen en of niet veelal de regeling van deze aangelegenheden beter aan de belanghebbenden zelve kan worden overgelaten; maar in beginsel is in zulke gevallen Overheidsinterventie niet *a priori* verwerpelijk. Het komt ons dus voor, dat men er ook met de formule van *Prof. Weststrate* niet en dat er volkomen vrije concurrentieprijzen kunnen zijn, die niettemin niet „rechtvaardig” zijn te achten.

Wij mogen deze nabetrachting niet te lang maken en volstaan daarom nog met de vermelding, dat ook *Mr. L. G. van Dam* zich een voorstander van in belangrijke mate „geleide” economie betoont en vooral pleit voor van Overheidswege opgelegde calculatieschema's voor het bedrijfsleven; dat *Dr. W. L. Valk* een lans brak voor het door hem in woord en geschrifte gepropageerde denkbeeld der winstnormalisatie als middel van conjunctuurbeheersching; dat *Dr. A. Bijl*, ten dezen voortreffelijk van repliek gediend door *Prof. Kreukniet*, het rentabiliteitsbeginsel als verkeerd ballast uit het economisch leven verwijderd wilde zien en het pleit voerde voor uitvoering van onrendabele werken ter bestrijding der werkloosheid; en dat de heer *J. van der Wijk* tegenover de door *Prof. Kreukniet* gevolgde methode der „praateconomie” een „discours de la méthode” stelde, waarin hij de econometrische wijze van onderzoek verdedigde.

De vergaderingen van de Vereeniging voor de Staathuishoudkunde dienen, gelijk men weet, niet om tot een bepaalde conclusie te komen. Men beperkt zich tot een bespreking van het aan de orde gestelde onderwerp, maar er wordt niet pro of contra bepaalde standpunten gestemd, zooals dat in andere vereenigingen wel gebruikelijk is. Of er op 16 November een meerderheid of een minderheid ter vergadering was ten aanzien van het nut van Overheids-prijzconrole, hetzij beperkt, hetzij universeel, laat zich niet nagaan, en het zou ook zeker niet wenschelijk zijn om de toevallige constellatie van zulk een jaarvergadering zich hierover hoofdelijk te doen uiteen. Het resultaat van vergaderingen als deze verheldert van de meerdere of mindere mate van verheldering van denkbeelden ten aanzien van de aan de orde gestelde vraagstukken. Onder dezen gezichtshoek bezien, was de vergadering van 16 November, naar het ons wil voorkomen, een waardevolle schakel in de groote reeks van bijeenkomsten, die de Vereeniging sinds vele decennia heeft georganiseerd, en wij twijfelen niet, of de deelnemers, onverschillig welk standpunt zij ten aanzien van de Overheidsinterventionisme innemen, zullen met genoegen aan deze bijeenkomst terugdenken.

G. M. V. S.

EEN SCHADEREGELING UIT HET BEGIN DER 19e EEUW.

II.

De wettelijke regeling van de gevolgen van de buskruit-ramp, die de stad Leiden in 1807 trof, krijgt in onze dagen weder een zekere actualiteit. In een beschouwing, opgenomen in het nummer van 13 November van dit weekblad, schetsten wij aan de hand van de inkomsten, vermeld in een opstelling van inkomsten en uitgaven, opgemaakt uit de „Algemeene Rekening wegens de Ramp aan de Stad Leyden overgekomen op den 12den Januarij 1807”, op welke wijze de Regeering en de bevolking van het toenmalige Koninkrijk Holland de getroffen stad en haar burgers te hulp zijn gekomen. Zoowel het complex van overheidsvoorzieningen als het resultaat der inzameling mochten den indruk wekken, dat onze voorvaderen zich van hun verplichtingen tegenover hun gedupeerde landgenooten op loffelijke wijze hebben gekweten. Rest ons thans na te gaan, op welke wijze de bijeengebrachte middelen zijn besteed.

Uitgaven.

Ten aanzien van de bijdragen van het Rijk is zulks gedeels overbodig, aangezien deze, gelijk uit de opsomming in de voorafgaande beschouwing bleek, alle met een bepaalde bestemming zijn verleend. Wij mogen ons dus thans bepalen tot de verdeling van de opbrengst der inzameling tezamen met hetgeen de verkoop van afbraak, materialen e.d., heeft opgebracht, een bedrag uitmakende van f 1.345.000.

De bestemming dezer gelden is geregeld in een „Reglement van Schadevergoeding”, vastgesteld bij Koninklijk Decreet van 5 October 1807. Waar niet vaststond, dat alle geleden schade zou kunnen worden vergoed, diende uiteraard een rangorde bij het verstrekken der uitkeeringen in acht te worden genomen, welke hieronder is weergegeven.

1. Allereerst zouden betaald worden de onkosten, gemaakt om in de behoeften der inwoners in den eersten tijd na de ramp te voorzien, alsmede de kosten, die de opruiming der ruïnes medebracht.

2. Vervolgens zou volledige schadevergoeding gegeven worden aan allen, die, hetzij

a. na het lijden der schade slechts f 500 of minder vermogen bezaten; hetzij

b. aan winkelgoederen of gereedschappen, tot uitoefening van hun ambacht benodigd, schade hadden geleden.

3. Voorts zou aan de eigenaren der percelen op het door den Staat onteigende terrein een derde gedeelte der waarde hunner percelen worden vergoed. Zooals wij reeds eerder vermeldden, werd de waarde van den grond aan hen op basis van taxaties van deskundigen uitgekeerd.

4. Deze betalingen geschied zijnde, werd uit de resterende middelen de nog niet vergoede schade betaald naar het volgende in het Reglement tot uitdrukking gebrachte beginsel: „in omgekeerde evenredigheid tot het vermogen der personen, die de schade geleden hebben, zooals dat vermogen was na het lijden van de schade; zoodat, naar mate iemand meer vermogen heeft overgehouden, hij minder schadevergoeding zal erlangen”. Daartoe moesten zij, die schadevergoeding begeerden, zich bij een commissie opgeven onder een „klasse van reële goederheid”, zooals die na het lijden der schade was. Deze commissie heeft aan de hand van in het Reglement gegeven richtlijnen de schadevergoeding voor de onderscheiden „klassen van reële goederheid” vastgesteld, waarna de in de navolgende tabel (zie bovenaan volgende bladzijde) vermelde percentages van het schadebedrag tot uitkeering zijn gekomen. Volledigheidshalve zijn in deze tabel ook de aantallen begunstigden, alsmede de bedragen, die per klasse zijn uitbetaald, opgenomen, terwijl deze verschillende gegevens ook voor personen, die na het lijden der schade f 500 of minder bezaten, zijn vermeld.

„Klasse van reële goedgeheid” na het lijden der schade		Percentage der schade- vergoeding.	Aantal begun- stigten.	Bedrag der schade- vergoeding.
van boven	f 500 of daar beneden	100 pCt.	1044	f 175.596
„	500 t/m „ 1.000	100	497	150.138
„	1.000 „ „ 2.000	96.3	264	98.176
„	2.000 „ „ 4.000	85.6	154	74.955
„	4.000 „ „ 8.000	74.9	125	103.342
„	8.000 „ „ 16.000	64.2	113	95.129
„	16.000 „ „ 32.000	53.3	71	66.484
„	32.000 „ „ 64.000	42.8	47	44.760
„	64.000 „ „ 128.000	32.1	30	45.890
„	128.000 „ „ 256.000	21.4	8	7.777
boven	256.000	10.7	2	1.267
			2355	f 863.514

In één opzicht bestond de mogelijkheid op de hierboven vermelde volgorde der uitkeeringen een uitzondering te maken. Bij het Reglement was n.l. bepaald, dat de gelden, die rechtstreeks aan het stadsbestuur werden toegezonden, moesten worden verantwoord aan het Fonds, waarin de voor de ramp bijeengebrachte gelden werden gestort, zulks evenwel onder aftrek van de bedragen, die het stadsbestuur noodig had „tot voorziening in den toestand van zoodanigen, welken zonder dadelijken onderstand aan armoede en gebrek zouden zijn overgegeven geweest”.

Bezien wij thans de verschillende uitkeeringen nader.

Vergoeding voor winkelgoederen en gereedschappen.

Om begrijpelijke redenen heeft men de ten aanzien van de uitrusting en de voorraden van de vele kleine bedrijven geleden schade volledig hersteld. Niet minder dan 266 neringdoenden hebben ter zake uitkeeringen genoten, waarmede een bedrag van ruim f 50.000.— gemoeid was. Vermeldenswaard is nog, dat deze uitkeeringen in natura hebben plaats gevonden. De Memorie van Toelichting op de „Algemeene Rekening” vermeldt hier, dat de onderzinking had geleerd, dat het onvoorzichtig was sommen gelds van eenige beteekenis aan sommige beschadigden uit den minderen stand ter hand te stellen! Uitkeeringen voor bedrijfsschade hebben niet plaats gevonden.

Vergoeding ter zake van schade aan onroerende goederen.

Over het geheel genomen, is het onroerend goed voor de schadevergoeding over één kam geschoren met de andere vermogensbestanddeelen als huisraad, lijfgoederen en de gebruiksvoorraden der huishouding. De eenige uitzondering hierop vormde voor de betrokken eigenaren de voorrang voor een derde gedeelte van de waarde der huizen, die op het door den Staat onteigende terrein hadden gestaan.

Met de belangen van hen, die met hypotheken bij beschadigde onroerende goederen betrokken waren, blijkt rekening gehouden te zijn, al is ook de Memorie van Toelichting op dit punt niet geheel duidelijk. Overigens was, althans van de percelen die op het onteigende terrein stonden, het aantal bezwaarde eigendommen slechts van ondergeschikte beteekenis. De eigenaren van beschadigde huizen waren ingevolge het „Reglement van Schadevergoeding” verplicht deze te herstellen in zulk een staat, „dat het uitwendig aanzien der stad door geene overblijfsels van verwoesting of ledige vakken ontsierd worde”. In deze bepaling komt de wensch de ter zake van onroerend goed uitgekeerde schadevergoeding zooveel mogelijk overeenkomstig de bestemming gebruikt te zien mede tot uitdrukking.

Onderstand aan behoeftigen.

Het bedrag van nagenoeg f 23.000, dat hiervoor besteed is, schijnt in verhouding tot voor andere doeleinden uitgekeerde bedragen zeer bescheiden. Ruim zestig personen zijn voor korter of langer tijd gesteund, doch de uitkeeringen waren, zooals in dien tijd gebruikelijk, zeer gering. Ongetwijfeld zijn deze uitkeeringen aan het uiterst lage welvaartsniveau, waarop de armste lagen van de bevolking van een in diep verval verkeerende fabrieksstad, gelijk Leiden in het begin der vorige eeuw was, leefden, aangepast ¹⁾ f 12.000.— werd voorts op last des Konings aan een armen-inrichting tot werkverschaffing geschonken.

Schadevergoeding in verband met den welstand.

Toen volledige schadevergoeding niet mogelijk bleek — circa f 350.000 heeft aan de beschikbare middelen ontbroken om hiertoe te geraken —, is een reductie op de uitkeeringen der welgestelden toegepast, op de wijze, zooals wij zulks hierboven reeds in het licht hebben gesteld. Dat de beter gesitueerden zich een zekere korting op de schadevergoedingen hebben moeten laten welgevalven, toen de middelen ontoereikend bleken, is iets, waar wij ons niet over verwonderen; eenigszins vreemd doet evenwel de gevolgde methode aan.

Immers, niet de vermogenstoestand vóór het lijden der schade of de omvang der geleden schade zelve, doch uitsluitend de vermogenstoestand na het lijden der schade bepaalde het percentage der schade-uitkeering. Hoe zonderling dit systeem moest werken, bijv. ten opzichte van twee personen, die ieder vóór de ramp f 30.000 rijk waren en waarvan een na de ramp f 1000, de ander f 20.000 over had gehouden, blijkt aanstonds, daar eerstgenoemde na de schade-uitkeering weer f 30.000, de tweede f 25.330 rijk geweest zou zijn. Inmiddels schijnen dergelijke minder gewenschte consequenties van het stelsel niet veel voorgekomen te zijn en de toegepaste regeling wordt in de meergenoemde Memorie van Toelichting als zeer billijk geprezen.

Voorschotregeling.

De schadevergoedingregeling is aangevuld met een voorschotregeling ten behoeve van hen, die met de vergoeding ter zake van de toegebrachte schade niet konden volstaan. De gelden hiertoe zijn verkregen door een leening van f 100.000 bij eenige kapitaalkrachtige personen aan te gaan. Omtrent de middelen, die tot de rentebetaling en aflossing dezer geldleening hebben gediend, werd in onze vorige beschouwing reeds een en ander medegedeeld. Velen hebben van de rentelooze voorschotten geprofiteerd.

Rest ons volledigheidshalve nog te vermelden, dat omtrent de beginselen van de waardering der schaden in de „Algemeene Rekening” weinig wordt medegedeeld. Moeilijkheden hiermede hebben zich blijkbaar niet veelvuldig voorgedaan.

Hiermede moge dan voor de regeling van de gevolgen der sedert lang vergeten Leidsche ramp worden volstaan. De terugblik was opwekkend; de Nederlandsche bevolking heeft het „veege Leyden” niet aan zichzelf overgelaten. Moge, nu ons Vaderland in den maalstroom van het oorlogsgebeuren is getrokken, dezelfde trouw en toewijding betoond worden bij het treffen der maatregelen die tot leniging van den hieruit voortvloeienden materielen nood moeten strekken.

GLASZ.

¹⁾ Prof. P. J. Blok. Geschiedenis eener Hollandsche Stad, vierde deel, vermeldt, dat in December 1805 van de nauwelijks 31.000 inwoners der stad ruim 3000 geregeld werden bedeed; 440 waren in zogenaamde minnehuizen be-
steed (blz. 77).

DE THEEPOSITIE.

Verlaging van het restrictiepercentage.

In ons laatste overzicht van de theepositie ¹⁾, naar aanleiding van het besluit van het internationale theecomité om het uitvoerpercentage voor 1940/41 op 95 vast te stellen, konden wij met betrekking tot de theemarkt niet optimistisch zijn, en voor Ned.-Indië voorzagen wij onaangename gevolgen. Sedertdien heeft het internationale comité besloten het uitvoerpercentage voor het loopende jaar van 95 tot 90 te verlagen, en, hoe schaarsch de statistische gegevens over het artikel ook zijn, meenen wij, dat het toch mogelijk is met behulp daarvan tot een conclusie te komen.

Door zijn besluit, het uitvoerpercentage voor het geëindigde restrictiejaar 1939/40 op 95 vast te stellen, zou

¹⁾ Zie E.-S. B. van 13 Maart 1940.

het internationale comité onder normale omstandigheden een teveel op de theemarkt hebben veroorzaakt. Dit besluit werd echter op 5 October 1939 genomen onder den druk der oorlogsomstandigheden en van den geringeren uitvoer van China. Door de oorlogsomstandigheden en het daardoor dreigende gevaar van een tekort aan scheepsruimte werd de vraag naar thee voor het aanleggen of vergrooten van voorraden grooter en dit compenseerde den verminderden afzet in Midden-Europa. Bovendien deed de Britsche Regeering groote aankopen in Britsch-Indië en op Ceylon, terwijl de export uit China klein was. Hoewel men statistisch een surplus van ongeveer 80 miljoen lbs. van de exporten boven het geschatte verbruik der invoerlanden kon berekenen, was zulks onder de gegeven omstandigheden niet gevaarlijk; hoewel de consumptie op zichzelf de vergroting van het percentage niet rechtvaardigde.

Nadat het internationale theecomité aanvankelijk het uitvoerpercentage voor het restrictiejaar 1940/1941 op 95 had gehandhaafd, besloot het, blijkens een bericht in de „Frankfurter Zeitung“ omstreeks begin Juli, toch de restrictie met 5 pCt. te verscherpen. Blijkens een mededeeling in het Tea and Coffee Trade Journal is dit besluit gemotiveerd door te wijzen op de verschepingsmoeilijkheden, doch naar onze meening zal daaraan de uitbreiding van de vijandelijkheden op het Europeesche continent en het onder Duitschen invloed komen van eenige landen niet vreemd zijn geweest. Denemarken, Noorwegen, België, Frankrijk en Nederland toch absorberen per jaar tezamen ongeveer 30 miljoen lbs., terwijl de export naar Oost-Europa ook grootere belemmeringen moest ondervinden dan vóór April van dit jaar.

De uitvoer van thee.

Na de verscherping der restrictie wordt de uitvoer van thee uit *Britsch-Indië*, *Ceylon* en *Nederlandsch-Indië* voor het restrictiejaar 1940/1941 gelimiteerd op ongeveer 727½ miljoen lbs., ongeacht den grooteren carry-over, die op 31 Maart 1940 heeft bestaan (42½ miljoen lbs. tegen 25½ miljoen op 31 Maart 1939). Daarbij komt dan nog de uitvoer van de Britsche gebieden in Afrika, van China, Japan, Formosa, Fransch Indo-China en Mozambique. De belangrijkste exporteur is, na de drie volkomen restrictielanden, *China*. In 1939 is de uitvoer van dit land belangrijk minder geweest dan in vorige jaren (nog geen 50 miljoen lbs., tegen vroeger meer dan 80 miljoen). In het begin van dit jaar trad in de exporten echter een belangrijke vergroting in (in het eerste kwartaal netto ongeveer 32 miljoen lbs., tegen in het overeenkomstige tijdvak van 1939 ongeveer 12 miljoen), wat er op zou wijzen, dat 1940/1941 een grooteren uitvoer kan brengen. Daarbij moet echter worden bedacht, dat het transport grootere moeilijkheden ondervindt in verband met den toestand in het Verre Oosten en dat de Japanners het belangrijke centrum voor de theecultuur in Tsjekiang, nl. Linan, hebben bezet. Van hoe groote beteekenis China echter de thee beschouwt, moge blijken uit een bericht, dat de Regeering te Tsjoeking besloten heeft de reeds bestaande Chinesche Thee-Maatschappij tot een staatsmonopolie-bedrijf te maken, dat de geheele Chinesche theeproductie zal controleeren. Zoowel door vergroting van den thee-aanplant — hetgeen 4 à 5 jaar tijd kost, alvorens het eerste product wordt verkregen — als door verbetering van de kwaliteit hoopt men de beteekenis van de thee voor de Chinesche volkswelvaart te vergrooten, terwijl voor den uitvoer de blik weer in sterkere mate op Rusland wordt gericht. De uitvoeren van *Japan* en *Formosa* bevinden zich reeds enkele jaren in stijgende lijn, evenals die van *Fransch Indo-China*. Terwijl echter van *Japan* en *Formosa* tezamen, tenzij de oorlog zich voor *Japan* zou uitbreiden, in 1940/41 wederom een grootere uitvoer kan worden verwacht, maakt de politieke toestand in *Indo-China* het dubieus, of voor dit gebied dezelfde verwachting kan worden uitgesproken.

De uitvoer uit de *Britsche en Fransche gebieden in Afrika* zal zeer vermoedelijk den invloed van den oorlog ondergaan, hoewel de mogelijkheid bestaat, dat de export naar Zuid-Afrika in beteekenis zal toenemen. In 1939 kwam ongeveer 4 pCt. van den invoer uit deze gebieden, meer dan de helft, nl. 18.8 miljoen lbs. uit Ceylon, terwijl Ned.-Indië ongeveer 30 pCt. voor zijn rekening nam.

Vatten wij samen, dan kunnen wij den wereldthee-uitvoer in 1940/41, transportmoeilijkheden voor de restrictielanden even daargelaten, als volgt taxeerden:

Britsch-Indië, Ceylon en Nederlandsch-Indië (zonder wijziging in den carry-over)	727½ mill. lbs.
Britsche en Fransche gebieden in Afrika,	ongeveer 22½ „ „
Outsiders	ongeveer 150 „ „

Totale wereld-export-capaciteit: ongeveer 900 mill. lbs.

De theeprijs gestegen.

Hoewel het vrijwel ondoenlijk is zich omtrent de transportmoeilijkheden een goed beeld te vormen, meenen wij toch, op grond van Amerikaanse gegevens, te mogen aannemen, dat deze tot nu toe geen belemmering voor den uitvoer zijn geweest. Wij baseeren deze meening op de volgende feiten: wel verre van dat er, evenals in den wereldoorlog, een accumulatie van voorraden in de productielanden met daarmede gepaard gaande prijsdaling plaats heeft, wordt juist het tegenovergestelde bericht. Toen in Augustus j.l. de theeveilingen te Calcutta en Colombo werden hervat, geschiedde dit tegen voor de gewone en betere soorten hogere prijzen. Ook van Formosa werden hogere prijzen gemeld; het Tea and Coffee Trade Journal deelt voorts mede, dat te Batavia de prijzen belangrijk hooger waren en de voorraden van sommige sorteeringen volkomen uitgeput zijn, terwijl tot 1941 geen Sumatra-theeën meer beschikbaar zouden zijn. Het geeft in het October-nummer de volgende prijs-ideeën voor Amerika: Java B.P. 22 à 27, O.P. 24 à 29 en B.O.P. 23 à 26 dollarcent; in het September-nummer worden als loco-noteringen in Ned.-Indië genoemd voor gewone B.O.P. en O.P. 23 à 24, tot zelfs 28 à 29 voor goede en voor Pecco 27 à 28 dollarcent. Juist omdat dit over de heele linie het geval is, zal er geen marktconstellatie denkbaar zijn, die duidelijker weergeeft, dat hier geen belemmeringen zijn. Alleen op Formosa ontstaan voorraden, doordat de planters daar niet tegen de vigerende prijzen — 18 à 18½ dollarcent — wenschen te verkoopen.

Het theeverbruik.

Wat de absorptie van thee betreft, zijn er enkele feiten van groote beteekenis. In *Groot-Brittannië* is de thee gerantsoeneerd, waardoor het jaarlijksche verbruik daar beperkt is tot 310 à 315 miljoen lbs. Dit beteekent, ongeacht het belangrijke militaire verbruik en de extra-rantsoenen, een verlies aan absorptievermogen van ongeveer 120 miljoen lbs. per jaar.

Een ander onaangenaam feit voor de theepositie is, dat het *Europeesche continent* als consument vrijwel is uitgeschakeld. Nu moet de beteekenis daarvan niet worden overschat. De belangrijkste theeconsumenten zijn de Engelschen en Ieren. Van het totale Europeesche thee- verbruik in 1938 ad 551 miljoen lbs. kwam 454 miljoen lbs. op rekening van Groot-Brittannië en den Ierschen Vrijstaat, zoodat voor overig Europa 97 miljoen lbs. resteerde. Daarvan kwam dan nog ongeveer 37 miljoen lbs. op rekening van *Rusland*, dat uit China en via Siberië zijn behoeften kan dekken. Hiermede rekening houdende blijft er dus een verlies aan afzetgebied, zoolang de oorlog duurt, van 60 miljoen lbs., of, tezamen met de Britsche vermindering, van 180 miljoen lbs.

Voor *Zuid-Amerika* en *Australië* behoeft niet met een belangrijke wijziging in het absorptievermogen rekening te worden gehouden en in deze gebieden, die in 1938 —

het laatste grotendeels normale jaar — ongeveer 72 miljoen lbs. voor hun rekening namen, kan vrij waarschijnlijk een vergroting der voorraden worden verwacht.

Voor *Afrika* en *Azië* daarentegen moet wel met een belangrijke vermindering der absorptie-mogelijkheid rekening worden gehouden, zoowel in verband met de aanvoermogelijkheden via de Golf van Aden en de Rode Zee, als door het feit, dat ook Egypte thans tot strijdtoneel is geworden. In de landen om de Middellandsche Zee werd veel thee gedronken; Egypte en Soedan voerden in 1938 ruim 23, Algiers $3\frac{1}{2}$, Marokko 21, Tunis $4\frac{1}{2}$, Lybië 2, alles in miljoenen lbs. in. Ook voor enkele afzetgebieden in Azië, w.o. Iran met 17, Irak met 7, Turkije met 2 en Arabië, Aden, Palestina en Syrië met ruim 2 miljoen lbs., moet met een vermindering der aanvoermogelijkheden rekening worden gehouden. Wij meenen, dat de vermindering voor deze beide werelddelen, rekening houdende met de aanvoeren in de eerste maanden van dit jaar, zeker ook op minstens 40 miljoen lbs. moet worden geschat.

Tenslotte *Noord- en Midden-Amerika*. Omtrent deze gebieden beschikken wij over nadere gegevens voor de beide belangrijkste gebieden, de Vereenigde Staten en Canada. De invoeren van thee in de *Vereenigde Staten* zijn in het afgelopen fiscale jaar ongekend groot geweest, nl. bijna $102\frac{1}{2}$ miljoen lbs., tegen in het voorafgaande jaar bijna 88 miljoen lbs. Daarvan komt het grootste gedeelte, nl. bijna 62 miljoen (tegen 46 miljoen), op rekening van het eerste halfjaar 1940. Nu zijn van jaar tot jaar de invoeren in de Vereenigde Staten steeds fluctueerend geweest, de laatste jaren met een stijgende tendens, zoodat daarbij aan grotere of kleinere voorraadvorming moet worden gedacht. Het belangrijke feit bij dit cijfer is evenwel, dat, terwijl op ultimo December 1939 de theevorraden volgens opgave bijna 6 miljoen lbs. groter dan per einde 1938 zouden zijn geweest, zij per eind Augustus 1940, volgens het „Tea and Coffee Trade Journal”, in de eerste hand reeds eenigen tijd waren uitgeput. Daarbij moet evenwel worden aangenomen, dat er belangrijk grotere onzichtbare voorraden werden aangehouden, zulks mede in verband met vrees voor stagnatie in de aanvoeren en de daarmee gepaard gaande extra-prijsstijging. Van beteekenis is tevens voor de geheele theesituatie, dat de leider der Amerikaanse theepropaganda mededeelde er stellig rekening mede te houden, dat de internationale theepropaganda in de Unie onverkort kan worden voortgezet. De groote aanvoeren in de eerste helft 1940 en in Juli en Augustus van dit jaar wijzen er op, dat ook dit jaar in de Vereenigde Staten groote belangstelling voor thee heeft bestaan.

Ook in *Canada* deed zich het verschijnsel voor, dat de invoeren in het eerste halfjaar van 1940 belangrijk groter waren dan een jaar geleden, nl. $29\frac{1}{2}$ miljoen lbs. tegen $22\frac{1}{2}$ miljoen lbs. De oorzaken hiervoor waren de vrees voor hogere invoerrechten in het nieuwe fiscale jaar ²⁾ en de onzekerheid van den aanvoer in de toekomst, zoodat wij hier feitelijk een cumulatie van oorzaken kunnen aanwijzen, die tevens wijst op anticipatie op de toekomst, waardoor een verhoogde aanvoer nog wel kan voortduren.

Uit dit werelddeel kan zodoende redelijkerwijze een grotere vraag naar thee worden verwacht, welke wij meenen op 40 miljoen lbs. te mogen schatten, waardoor de totale vraag, die in 1938 en 1939 resp. $120\frac{1}{2}$ en 142 miljoen lbs. bedroeg, mag worden geraamd op ca. 160 miljoen lbs.

Maken wij aan de hand van deze gegevens de balans op, dan zouden wij op een vermindering der wereldabsorptie met ongeveer 180 miljoen lbs. komen. Daarbij zouden echter twee factoren over het hoofd worden gezien, welke deze vermindering gedeeltelijk teniet doen en wel, dat het Engelsche departement van voedsel-

²⁾ De invoerrechten in Canada zijn met $2\frac{1}{2}$ à 5 cents per lb. verhoogd, plus 10 pCt. op niet-Britsche theeën, als War Exchange Tax.

voorziening groote thee-aankopen verricht, welke het verbruik te boven gaan en welke tevens voor de strijdkrachten en gedeeltelijk voor uitvoer zullen zijn bestemd. In het reeds herhaaldelijk geciteerde periodiek wordt vermeld, dat 5 miljoen lbs., die op 10 Mei voor Nederlandsche rekening stoomende waren, in beslag zijn genomen en dat 70 pCt. van de Britsch-Indische en Ceylon-oogsten, alsmede 40 miljoen lbs. uit Nederlandsch-Indië zijn opgekocht; 70 pCt. van den uitvoer van Britsch-Indië en Ceylon komt neer op 400 miljoen lbs., of, tezamen met den aankoop in Nederlandsch-Indië ad 40 miljoen lbs. (die, naar wordt medegedeeld, vóór ult. 1940 moeten worden geleverd), onttrekt Groot-Brittannië dus aan het aanbod 440 miljoen lbs. of pl.m. 125 miljoen lbs. meer dan zijn in den aanhef geraamde verbruik. Het grootste deel van de hoeveelheid, die het binnenlandsche verbruik overschrijdt, zal vermoedelijk dienen voor bevrediging der militaire behoeften en om de voorraden, die per ult. Augustus 1939 reeds niet groot waren, aan te vullen, een gedeelte zal vermoedelijk weer uitgevoerd worden, o.a. naar de Ver. Staten en Ierland.

Hoewel de prijs, waartegen deze aankopen geschieden, nl. het gemiddelde van 1936/1938 met een toeslag, winst laat, is toch wel het belangrijkste, dat daardoor meer evenwicht wordt gebracht tusschen uitvoermogelijkheid en absorptie, dat dus een deel van het nadeelig verschil aan de zijde der absorptie wordt weggewerkt. De absorptie der gezamenlijke thee-invoerlanden bedroeg in 1938 ongeveer 875 miljoen lbs., dus reeds minder dan de door ons voor 1940/41 geraamde werelduitvoer, terwijl gedurende de laatste jaren van een regelmatige vermeerdering van het verbruik geen sprake is geweest.

Een andere factor, welke het surplus vermindert, is de mogelijke vernietiging van thee tengevolge van oorlogshandelingen. Voor een schatting van den omvang hiervan ontbreekt ons elke basis.

De toekomst voor de thee ongunstig.

Ondanks het gunstige heden, kan men zich niet ontveinen, dat de toekomst er voor het artikel minder florissant uitziet. Er bestaat thans geen evenwicht tusschen uitvoer en absorptie, ondanks het feit, dat in de absorptie onzichtbare voorraadvorming is begrepen. Ook voor deze laatste kan geen cijfer worden genoemd. De wereldtheevorraden zullen dus groter worden. Daartegenover staat, dat daar, waar geen thee wordt aangevoerd, de voorraden thans worden verbruikt en dus na den oorlog vermoedelijk een accumulatie van vraag zal ontstaan, een factor, die de absorptie tijdelijk ten goede zal komen. Echter beteekent de vermindering van het verbruik in de periode, dat geen thee wordt aangevoerd, geen uitstel, doch afstel van consumptie, terwijl het tijdelijk ontbreken van de mogelijkheid, om thee te krijgen, er toe zal leiden, dat de consument zich het zuiniger verbruiken van thee aanwent en overschakelt op andere dranken en surrogaten, wat afbraak kan doen aan het toekomstig verbruik van thee.

De toekomstige absorptie van thee kan door den oorlog dus alleen worden geschaad, wat, naast het ontstaan van voorraden, een tweede ongunstige factor is. Een derde ongunstige factor is, dat de productie-capaciteit voor thee wordt vergroot. Wij wezen in het begin van dit artikel op de plannen daartoe in China. Daarnaast moet er op worden gewezen, dat ook in Rusland aan een uitbreiding van den thee-aanplant voortdurend aandacht wordt besteed, en dat volgens een onlangs gepubliceerd krantenbericht in Turkije thans eveneens plannen voor het scheppen van een theecultuur op groote schaal bestaan; reeds zou een gebied van 3000 H.A. daarvoor in gereedheid worden gebracht. Uiteraard zal hiermede geruimen tijd gemoeid zijn, doch voor het artikel thee, waarbij de productie-capaciteit de consumptie tegen renderende prijzen verre overschrijdt, maakt dit de vooruitzichten niet gunstiger.

Bij de beoordeeling der theepositie moet steeds worden bedacht, dat er weliswaar nog altijd een internationale

restrictie bestaat, doch dat de beteekenis der outsiders (China, Japan, Formosa en Fransch Indo-China) tezamen zeer belangrijk is en zeker overeenkomt met 17½ pCt. van de thee-absorptie der invoerlanden, zoodat elke restrictie zwaar drukt op de aangesloten landen.

De vooruitzichten voor de Nederlandsch-Indische thee.

Tot slot nog een enkel woord over *Nederlandsch-Indië*. Plaatsen wij dezen producent in het hiervoor geschetste beeld, dan wordt zijn positie zeker niet gunstiger dan het algemeene, wellicht zelfs moeilijker. In 1940/41 mag ruim 156 miljoen lbs. thee worden geëxporteerd, hetgeen dus feitelijk op een interne restrictie van ruim 37½ pCt. moet uitkomen, wat weliswaar niet gering, maar toch zeker niet belangrijk ongunstiger is dan in de twee vorige jaren, toen het restrictie-percentagere respectievelijk ongeveer 38½ en 37,3 pCt. bedroeg. Van deze hoeveelheid wordt 40 miljoen lbs. aan de vrije markt onttrokken, zoodat voor 116 miljoen lbs. een bestemming moet worden gevonden. Door het uitvallen van Nederland en andere gebieden kan dit moeilijkheden opleveren, hoewel anderszins in verband met de beperkte scheepsruimte Australië in sterkere mate op Nederlandsch-Indië zal zijn aangevoerd dan in normale tijden, en ook van Russische zijde vraag bestaat. Zeer verheugend voor Nederlandsch-Indië is, dat de Vereenigde Staten een voortdurend belangrijker wordend afzetgebied vormen, zoowel absoluut als relatief. Met ruim 29½ miljoen lbs. of 28,8 pCt. van het totaal (tegen resp. 22,7 miljoen lbs. en 26,1 pCt. in 1938/39) nam Nederlandsch-Indië in 1939/1940 de belangrijkste plaats in den thee-aanvoer daar te lande in.

Voor den toestand van na den oorlog, voor welken wij, zooals uit onze hierboven gegeven beschouwingen blijkt, een ongunstige verhouding tusschen productiecapaciteit en absorptie-vermogen verwachten, is een lichtpunt, dat er rekening mede kan worden gehouden, dat Nederland weer als afzetgebied zal worden herkreten. Daartegenover staat echter, dat verwacht moet worden, dat het stelsel van deviezen- en clearing-regelingen in vele landen zal worden gehandhaafd en internationaal zelfs in beteekenis kan toenemen. En vooral indien groote consumptiegebieden in een economisch (valuta-) verband met Britsch-Indië en Ceylon blijven, kan dit tot gevolg hebben, dat voor den afzet van Nederlandsch-Indische theeën het debiet kunstmatig wordt verkleind, zij het dan ook niet geheel uitgeschakeld, omdat deze theeën groote beteekenis hebben voor het goedkoopere maken der mélanges. Toch zal de Nederlandsch-Indische thee dan meer zijn aangewezen op gebieden — behalve Nederland en enkele andere landen — waar thee als een luxe wordt beschouwd, en het blijft vooralsnog een vraagstuk, of de behoefte aan luxe na het einde van dezen oorlog niet voor een groot gedeelte onbevredigd zal moeten blijven.

Wel zal de last van een verminderend absorptie-vermogen op de schouders van alle restrictie-landen worden gelegd — zulks ten bate der niet-aangeslotenen —, maar ook dan kunnen deviezen-belemmeringen toch den afzet van thee bemoeilijken. Vooralsnog is het echter voorbarig daaromtrent reeds met eenige stelligheid veronderstellingen te maken.

J. F. H.

DE RIJKSMIDDELEN OVER OCTOBER 1940.

Algemeen beeld.

Na de betrekkelijk matige ontvangsten van de laatste maanden geeft de middenstaat over October jl. een verrassend hoog opbrengstcijfer te zien. Nu is de eerste maand van het kwartaal, zooals bekend, tegenwoordig steeds aan den hoogen kant, omdat dan de belangrijkste baten van de omzetbelasting binnenkomen, en dit is dan ook een der oorzaken van de hooge opbrengst der laatstverloopen maand geweest. Doch ook als men dit in aanmerking neemt, is een ontvangst van f 52.835.000, d. i. f 15.293.300 meer dan de gemiddelde maandraming,

uitermate hoog, en een dergelijk bedrag werd tot dusver ook nog nimmer verkregen. In vergelijking met dezelfde maand van het vorige jaar is een vooruitgang in opbrengst te constateeren van f 5.828.000, hetgeen te opmerkelijker is, daar de ontvangst van October 1939 reeds bijzonder gunstig was en de dividend- en tantiëmebelasting en de invoerrechten ditmaal resp. f 2.957.900 en f 6.314.100 minder hebben opgeleverd. Daarnaast hebben dan ook verschillende heffingen voor een sterke stijging in opbrengst gezorgd; met name hebben de geslachtaccijns, de gedistilleerdaccijns, de tabakaccijns, de reeds hierboven gememoreerde omzetbelasting, de registratierechten en de successierechten ruime baten opgeleverd. Ook de zoutaccijns, de wijnaccijns, de bieraccijns, de belasting op gouden en zilveren werken, de couponbelasting en de zegelrechten gaven een surplus, dat evenwel voor het eindcijfer van minder beteekenis moet worden geacht. Het statistiekrecht, de suikeraccijns en de loodsgelden liepen in opbrengst terug.

In vergelijking met de raming zijn het eveneens de dividend- en tantiëmebelasting en de invoerrechten, die in sterke mate bij de verwachting zijn ten achter gebleven. Daartegenover zijn het ook weer de geslachtaccijns, de gedistilleerdaccijns, de tabakaccijns, de omzetbelasting en de registratierechten, die groote voordeelige verschillen te zien geven (bij de omzetbelasting bedraagt de overschrijding zelfs f 11.178.800).

De totale opbrengst over de eerste tien maanden bedraagt f 374.689.150, tegen f 396.221.100 in hetzelfde tijdvak van het vorige jaar en bij een evenredige raming van f 375.416.700. Voor het eerst werd bij de registratierechten de opbrengst van dezelfde maanden van 1939 overschreden (met f 1.028.450).

Dividend- en tantiëmebelasting.

De dividend- en tantiëmebelasting gaat thans in de zoo juist ingevoerde winstbelasting over. Door de plaats gehad hebbende restituties vertoont de dividend- en tantiëmebelasting op den middenstaat een negatieve opbrengst. De winstbelasting, die een plaats heeft ingenomen onder de directe belastingen, staat per ultimo October jl. voor f 6.560.500 te boek.

Invoerrechten.

De invoerrechten brachten weer iets minder op dan in de maand September van dit jaar. Er kwam ditmaal f 5.217.600 binnen, d. i. f 6.314.100 minder dan in dezelfde maand van het vorige jaar en f 3.782.400 beneden de maandraming. Geen enkele andere heffing heeft zóó onder de huidige tijdsomstandigheden te lijden gehad. Gerekend over tien maanden is in het loopende jaar reeds f 29.515.400 minder ontvangen dan in 1939. Toch herstelt onze buitenlandsche handel zich weer langzamerhand, getuige het statistiekrecht, dat in Juni jl. nog slechts f 65.100 in de schatkist bracht, doch in de afgelopen maand weer tot f 128.800 is opgelopen. Bij dit middel bedraagt de teruggang f 79.500 (over tien maanden f 650.300).

Accijnzen.

Het oordeel over den loop der accijnzen kan niet anders dan gunstig zijn. Met uitzondering van den suikeraccijns bewogen al deze middelen zich in stijgende lijn. Het zout verschaft f 33.700 meer, doordat verschillende credittermijnen niet door den uitvoer van zout kunnen worden aangevuld, doch bij het stopstaan daarvan in geld moeten worden aangezuiverd. Niettemin was de ontvangst der afgelopen maand; op zichzelf beschouwd, vrij gering. De geslachtaccijns vertoonde opnieuw een topcijfer; de ontvangst bedroeg f 1.292.700, hetgeen een vooruitgang van f 516.800 beteekent. Zooals bekend, vloeit deze heffing rijkelijk door de vele afslachtingen van den laatste tijd. Ook de wijnaccijns gaf een surplus (van f 121.900) door de betaling van achterstallige pos-

ten. Uitzonderlijk hoog was de gedistilleerdaccijns; de opbrengst van October 1939 werd met f 2.062.000, de gemiddelde maandraming zelfs met f 2.655.000 overtroffen. Oorzaak is de aanvulling van verloren gegane voorraden en de stijging van het verbruik. Ook de hieraccijns blijft den laatsten tijd op een hoog peil. Het verbruik is sterk toegenomen (men bedenke, dat voor dezen accijns een crediettermijn van drie maanden geldt). Ditmaal kwam f 105.200 meer binnen dan in October 1939 en f 268.200 meer dan waarop blijkens de maandraming was gerekend. Zooals reeds hierboven werd opgemerkt, liep de suikeraccijns eenigszins in opbrengst terug (met f 81.300). Hierbij moet intusschen worden bedacht, dat de ontvangst van October 1939 bijzonder hoog was. De gemiddelde maandraming werd ditmaal met f 963.700 overschreden, zoodat mag worden vastgesteld, dat ook de suikeraccijns, ondanks de distributiematregelen, ruime baten heeft afgeworpen. Tenslotte de tabaksaccijns, die opnieuw de opbrengst van de voorafgaande maand beduidend overtrof en thans het enorme bedrag van f 8.020.400 opleverde, zijnde f 3.926.500 meer dan in October 1939 en f 5.020.400 boven de raming. Verschillende oorzaken hebben hier samengewerkt. De verhooging van den accijns laat zich gevoelen. Ook worden veel zegels aangevraagd tegen contante betaling boven het toegestane crediet, in verband met de omstandigheid, dat in het vrije verkeer weinig artikelen voorradig zijn. Tenslotte moet nog rekening worden gehouden met het vormen van voorraden door het publiek (de tabaksaccijns kent verschillende crediettermijnen).

Uit het voorafgaande blijkt, dat de verbruiksheffingen zich thans alle meer of minder boven het normale niveau bewegen. Het lijkt evenwel geen twijfel, of de onvoldoende grondstoffenpositie en verschillende andere ongunstige economische factoren zullen hun nadeelige gevolgen op den duur ook in deze middelengroep weerspiegelen.

Andere indirecte heffingen.

De belasting op gouden en zilveren werken bracht f 23.300 meer op; de raming werd met f 37.700 overtroffen. Er is veel vraag naar voorwerpen uit edelmetaal. De omzetbelasting gaf een ontvangst van f 18.095.500, een opbrengst, welke verre uitgaat boven wat tot dusver ooit werd verkregen. Behalve de verhooging van het recht is het vooral de stijging van de groothandelsprijzen, die een stimuleerende werking heeft uitgeoefend. De couponbelasting gaf ditmaal een accres van f 58.200, doch de maandraming werd bij lange na niet gehaald (tekort f 133.400).

De zegelrechten gingen vooruit met f 258.200, hetgeen geheel aan een ruimer vloeiep van de beursbelasting is toe te schrijven. Er is weer wat meer levendigheid in den geldhandel. Nog veel sterker is de opleving in den handel in vast goed; de registratierechten verschaffen het in jaren niet bereikte bedrag van f 3.047.700 (de ontvangst van October 1939 bedroeg niet meer dan f 808.500). Zelfs de successierechten maakten ditmaal een goede beurt; er kwam f 4.108.200 binnen of f 441.500 meer dan de maandraming. Gerekend over tien maanden, wijst dit middel echter nog een achterstand aan van f 2.842.000. De loodsgelden leverden slechts f 2.100 op.

Directe belastingen.

Het totaalbedrag der kohierheffingen liep van eind September tot ultimo October j.l. op van f 128.398.100 tot f 150.862.800. Hiervan komt f 6.560.500 op rekening van de winstbelasting, die voor het eerst op den middenstaat voorkomt. De opcenten op de Gemeentefondsbelasting, die eveneens in het vorige jaar nog niet werden geheven, hebben thans een kohierbedrag van f 25.206.600 bereikt. Laat men deze beide heffingen buiten beschouwing, dan blijkt, dat de overige belastingen thans f 8.329.100 minder opbrengst vertoonen dan de overeenkomstige dienstjaren op hetzelfde tijdstip van het vorige jaar.

Relatief beschouwd is dit een verbetering; immers per ultimo September j.l. bedroeg het nadeelig verschil nog f 13.608.400. De inkomstenbelasting vertoont thans een teruggang van nog slechts f 6.018.200; blijkbaar is de achterstand in de aanslagregeling belangrijk ingelopen. In hoeverre verwacht mag worden, dat het ongunstige verschil geheel zal worden ingehaald, kan moeilijk worden aangegeven. Overigens hebben de kohierbedragen voor 1940 voor een aanzienlijk deel betrekking op aanslagen, welke den toestand van vóór den oorlog tot grondslag hebben. Of deze bedragen volledig invorderbaar zullen blijken te zijn, moet uiteraard worden afgewacht. In verband met den tegenwoordigen inkomens- en vermogenstoestand van een groot aantal belastingschuldigen, is er alle reden deze vraag in een niet te gunstig licht te bezien.

AANTEKENINGEN.

Wijzigingen in het betalingsverkeer met Duitschland.

Op 30 October 1940 werden in Duitschland bij „Runderlass” Nr. 89 eenige belangrijke wijzigingen aangebracht in de voorheen geldende bepalingen terzake van het betalingsverkeer met ons land, welke wijzigingen per 1 November zijn ingegaan. Inmiddels hebben die nieuwe voorschriften hier te lande hun tegenhanger gevonden in enkele Besluiten en Beschikkingen van den Secretaris-Generaal van Financiën, waarvan het voornaamste is het „Geblokkeerde Marken Belasting Besluit 1940”.

De genoemde „Runderlass” behelst in de eerste plaats de bepaling, dat de overmaking uit Duitschland naar het bezette Nederlandsche gebied (ten gunste van aldaar woonachtige of gevestigde crediteuren) van alle soorten opbrengsten van vermogensbestanddeelen — derhalve van rente, dividenden, winstaandeelen, huren, pachten en dergelijke regelmatig wederkeerende prestaties — in vollen omvang, en zonder dat daartoe een speciale vergunning vereischt is, toelaatbaar is. Die overmaking geschiedt via de clearing, zoodat de inschakeling van de „Konversionskasse” in de afwikkeling van dergelijke kapitaalrevenueen, die door het „Gesetz über Zahlungsverbindlichkeiten gegenüber dem Ausland” was voorgeschreven, komt te vervallen.

Daarmee is dus een eind gekomen aan het „Transferakommen”, dat voorzag in transfer van een gedeelte der kapitaalrevenueen. Voor remises van verschuldigde rente was de transfer laatstelijk beperkt tot 3 pCt. van het uitstaande kapitaal, terwijl het restant tot een zeker maximum kon worden ontvangen in niet-overdraagbare „Hollandmarken”, die alleen in Duitschland voor bepaalde doeleinden door den ontvanger zelf konden worden aangevend. Aangezien in feite de vereffening van het getransfereerde gedeelte reeds over de clearing liep, beteekent de uitschakeling van de „Konversionskasse” geen wezenlijke verandering in het systeem. Alleen de verhooging van de transfer tot 100 pCt. van de revenueen beteekent een verbetering van de positie der beleggers. Men kan overigens constatareeren, dat door dit voorschrift een parallel getrokken wordt met de feitelijke verhoudingen ten aanzien van den export naar Duitschland. Ook daar zijn de vroeger bestaande beperkende voorschriften vervallen, en ook daar vindt onmiddellijke uitbetaling aan de exporteurs plaats. Waar de beperking van de rentetransfer een gevolg was van een streven naar een zeker evenwicht tusschen de restricties, die waren opgelegd aan den zichtbaren export enerzijds en den onzichtbaren export (kapitaaldienst) anderzijds, ligt de onbeperkte transfer van revenueen derhalve wel in de lijn der recente ontwikkeling met betrekking tot het goederenverkeer.

Van veel verder gaande principieele strekking is de bepaling, welke voorschrijft, dat aanvragen om „kapitaalovermakingen”¹⁾ via de clearing moeten worden toe-

¹⁾ D.w.z. overmaking van het provenu van verkoop of aflossing van in Duitschland berustende vermogensbestanddeelen.

gestaan. Zooals bekend, was het kapitaalverkeer tot nu toe in principe van vereffening via de clearing buitenge-slotten; verkoopopbrengsten en lossingsprovenuen van Nederlandsche investeringen in Duitschland konden slechts op „Sperrkonto” worden gecrediteerd. Het is duidelijk, dat het nieuwe voorschrift van zeer verstrekkende beteekenis is. Het geheele door onze beleggers in Duitschland geïnvesteerde vermogen, in welke vorm ook belichaamd, hetzij in effecten — Deutsche „binnenlandsche” leeningen zoowel als de in Nederland destijds geëmitteerde „Auslandsbonds” —, hetzij in onroerend goed, dan wel in hypotheeken of in den vorm van andere credieten, inclusief saldi van geblokkeerde rekeningen, kan nu in principe immers over de clearing worden vereffend. Een uitzondering is slechts gemaakt voor „Stillhalte”credieten, Young- en Dawes-leeningen, Oostenrijksche leeningen en enkele andere objecten, alsmede voor activa van emigranten.

Teneinde te vermijden, dat van deze onbeperkte transfermogelijkheid misbruik zou worden gemaakt, is bepaald, dat het bedoelde voorschrift alleen van toepassing is, wanneer de betrokken activa op 1 November 1940 toebehoorden aan een in het bezette Nederlandsche gebied woonachtigen of gevestigden rechthebbende, dan wel afkomstig zijn uit omzetting van dergelijk bezit, of na dien datum werden verworven met middelen, per clearing uit Nederland naar Duitschland overgemaakt.

Van den overigen inhoud van den genoemden „Runderlass” dient nog te worden vermeld de bepaling, dat zonder vergunning der Deutsche deviezenautoriteiten naar Nederland per clearing bedragen kunnen worden overgemaakt tot een maximum van RM. 5000 per maand per persoon. Binnen het kader van deze „Freigrenze” heeft de Duitser dus voor clearingstortingen geen vergunning meer noodig, en ook in de aanhouding van het bedrag hier te lande is hij geheel vrij, behoudens het voorschrift, dat de vrijstelling niet geldt voor het betrekken van goederen uit Nederland en voor betalingen in het verzekeringsverkeer. Dergelijke remises kunnen derhalve o.m. worden gebruikt voor het verrichten van effectenaankopen hier te lande.

Voorts geeft de „Runderlass” ook een algemeene vrijstelling van den vergunningsplicht met betrekking tot besteding in Duitschland zelve van Nederlandsche vermogensbestanddeelen, of van de opbrengst na realisatie daarvan. Het geheel van deze bepaling is, dat over „Sperrmarken” van elke soort, met inbegrip van de — thans ook overdraagbaar geworden — „Hollandmarken” geheel vrij kan worden beschikt voor elk doel. Hierbij geldt natuurlijk het voorbehoud, dat ingevolge den geldenden autonomen maatregel, alle *verplichte betalingen* naar Duitschland alleen maar rechtsgeldig gekweten kunnen worden door storting in de clearing, zoodat — afgezien van eventueel door het Clearinginstituut te verleenen stortingsonthefing — in feite alleen maar onverschuldigde betalingen (ondersteuning, geschenken e.d.) uit geblokkeerde marken kunnen worden bestreden, en bovendien reüitgaven, die immers door het Deviezenreisbesluit ook uit het kader van de clearing zijn gelicht. Aangezien door deze bepalingen het yershil tusschen de verschillende geblokkeerde markensoorten is weggevalen, worden de Nederlandsche saldi in dien aard voortaan ook administratief samengevoegd, en door de Deutsche banken op een „Inlandskonto” geboekst.

Tenslotte zijn in den genoemden „Runderlass” eenige nieuwe bepalingen afgekondigd met betrekking tot het reisverkeer en het kleine grensverkeer tusschen de beide gebieden, zulks ter aanvulling en uitbreiding van de reeds bestaande voorschriften.

Alle vorengenoemde bepalingen hebben de strekking om de bestaande belemmeringen in het betalingsverkeer van Duitschland naar Nederland grootendeels op te heffen, waarbij het clearingapparaat ingeschakeld blijft, met dien verstande echter, dat verschillende remmen, die de storting in Duitschland tot nu toe aan banden legden, zijn losgelaten.

Zooals gezegd, vinden die nieuwe Deutsche bepalingen hun tegenhanger in een aantal nieuwe voorschriften hier te lande.

Het eerste in dit verband afgekondigde besluit is ook naar de strekking verreweg het belangrijkste, t.w. het „Geblokkeerde Markten Belasting Besluit 1940”, gedateerd 8 October, en in werking getreden op 1 November, tegelijk dus met het van kracht worden van den boven aangehaalden Deutschen „Runderlass.”

Het genoemde besluit bepaalt, dat van de tegenwaarde, verkregen bij vervreemding of delging van de in het besluit nader gespecificeerde beleggingen en vorderingen — voor zoover deze op 1 November eigendom waren van „ingezetenen” — bij overmaking van die tegenwaarde uit Duitschland naar Nederland een belasting zal worden geheven bij de bron. Deze belasting bedraagt 70 pCt. van het getransfereerde bedrag, indien de overmaking vóór 1 Januari 1942 geschiedt; ze belooft 60 pCt. bij remise in 1942; 40 pCt. bij overmaking in 1943, en 20 pCt., wanneer de transfer plaats vindt in 1944.

De opzet van het aangehaalde besluit is kennelijk om belasting te heffen van die kapitaalbedragen, welke de bezitters realiseeren via de Nederlandsch-Deutsche clearing. De bepaling van art. 4 — waarin vermeld staat, dat, indien een tegenwaarde, als in artikel I van het besluit bedoeld, den gerechtigde toevloeit op andere wijze dan aldaar voorzien, een aanslag wordt opgelegd — moet met name niet dusdanig worden uitgelegd, dat, wanneer een bezitter van Deutsche beleggingen deze realiseert en het geblokkeerde-markten-provenu hier ter markt aan een ingezetene verkoopt, een aanslag kan worden opgelegd. De tekst van het genoemde artikel 4 had aanvankelijk, juist op dit punt, nogal onzekerheid geschapen. De uitvoeringsbeschikking, die op het besluit is gevolgd, heeft echter dezen twijfel weggenomen, omdat immers in art. 3, eerste lid, bepaald is, dat bij overdracht van objecten, die onder de regeling vallen, door een ingezetene aan een anderen ingezetene de voorwaardelijke belastingschuld aan het object levende kleven. Daaruit volgt derhalve, dat het innen van het verkoopprovenu op zichzelf niet beschouwd wordt als het ontvangen van een belastingplichtige tegenwaarde, als in art. 4 van het besluit bedoeld.

Dit uitvoeringsbesluit heeft bovendien een ander twijfel-punt opgeheven. De belasting wordt volgens art. I slechts ingehouden bij overmaking van het provenu van objecten, die op 1 November aan ingezetenen toebehoorden. Wanneer echter een houder van zulk een object dat zou realiseeren en de opbrengst aanwenden voor aanschaffing van een ander vermogensbestanddeel, dan is volgens den bovengemeldten „Runderlass” ook daarvan transfer mogelijk. In de meergenoemde beschikking is thans dan ook in art. 3 bepaald, dat, bij omzetting van de ééne belegging in een andere, de voorwaardelijke belastingschuld overgaat op de nieuwe, na 1 November aangeschafte, belegging.

In het besluit wordt de mogelijkheid voorzien, dat de Secretaris-Generaal van het Departement van Financiën de belasting geheel of ten deele kan kwijtschelden of teruggeven, wanneer aanmerkelijk wordt gemaakt, dat de belegging vóór 1 November is verworven tegen een hooger bedrag dan na de belastinginhouwing overblijft. Men zal echter niet meer belasting kunnen terugontvangen, dan tot een zoodanig bedrag, dat netto-transfer-provenu plus teruggegeven belasting tezamen den verkrijgingsprijs uitmaken. Bij de beoordeeling van ontheffingsaanvragen zal de Secretaris-Generaal bovendien overwegen, of de economische positie van den belastingschuldige een tegemoetkoming billijk maakt.

Over het algemeen kan men zeggen, dat, voor zoover betreft *marken-obligaties*, om het oogenblik voor houders weinig attractie aanwezig is om gebruik te maken van de transfermogelijkheid. Immers, de houders dier stukken zullen de obligaties nimmer tegen een hooger markenkoers dan circa 59 gulden per RM. 100 hebben verworven.

Indien al de maximale belastingontheffing zou worden verleend, zouden zij derhalve nog niet meer maken dan dien markenkoers. En de noteering voor „Sperrmarken” is ongeveer f 50.—, zoodat er alleen aanleiding is transfer per clearing te overwegen, wanneer men vrij zeker is belasting-restitutie te krijgen, hetgeen in feite alleen in zgn. „Härtefälle” mogelijk lijkt. Anders ligt het geval natuurlijk met dollarobligaties en guldenleeningen. De dollarleeningen zijn uitgegeven, toen de dollarnoteering ongeveer f 2.50 was, zoodat in die gevallen de aanschaffingsprijs belangrijk hooger ligt — althans voor de oorspronkelijke inschrijvers en de koopers, die in den eersten tijd na de uitgifte, dus vóór de koersdaling van Deutsche fondsen, het bezit verwierven — dan de tegenwaarde van het huidige markenprovenu tegen den genoemden Sperrmarkkoers. Hetzelfde geldt mutatis mutandis voor guldenleeningen. Bij aandelen en onroerend goed hangt natuurlijk de situatie in elk concreet geval af van den aanschaffingskoers of -prijs.

Er zij nog op gewezen, dat de belastingplicht niet afhankelijk is van de vraag, of de bezitter van het betrokken actief zelf het initiatief neemt tot de overmaking uit Duitschland. Wanneer b.v. een Deutsche instelling, gebruik makend van de bovenvermelde „Freigrenze” voor clearingtransfer van RM. 5000.— per maand, met aldus hier gecreëerde middelen Deutsche fondsen koopt, dan wordt de *koop*prijs voor den verkoper geacht te zijn een tegenwaarde, die belastingplichtig is.

Naast het hierboven besproken „Geblokkeerde Marken Belasting besluit” en de daarop aansluitende uitvoeringsbeschikking is tenslotte nog verschenen een Besluit tot wijziging van het Deviezenbesluit Nr. I, waarin bepalingen zijn opgenomen met betrekking tot handelingen, die zonder vergunning van het Deviezeninstituut terzake van Deutsche beleggingen en vorderingen kunnen worden verricht. Deze bepalingen sluiten geheel aan bij die van den genoemden „Runderlass”. Bij dit besluit is de vrijheid om zonder vergunning van het Deviezeninstituut te beschikken over geblokkeerde markenvorderingen — welke vrijheid ingevolge het Deviezenbesluit Nr. I volledig en zonder beperking bestond — ingekrompen. Deze vrijheid bestaat nu nog slechts voor die saldi, die op 1 November aan ingezetenen toebehoorden. Voorts is nieuw de beschikkingsvrijheid over Deutsche effecten, waarvan tevens de export naar Duitschland van vergunning is vrijgesteld. De hierbedoelde beschikkingsvrijheid is gebonden aan de voorwaarde, dat de begunstigde slechts een ingezetene van Nederland of een in een Duitschland woonachtige of gevestigde persoon of instelling mag zijn.

Overheidsmaatregelen op economisch gebied.

HANDEL EN NIJVERHEID.

Aardappelen. De be- en verwerking hiervan is, behoudens onder zekere voorwaarden, voor wat betreft het be- en verwerken tot aardappelmeel door bij de Aardappelmeel Centrale te Veendam aangesloten aardappelmeelfabrieken, verboden. (E.V. 15/11/40, pag. 1410; Stct. No. 219 A).

Boter. Sinds 18 November is het verboden boter met margarine te vermengen. (E.V. 22/11/40, pag. 1441; Stct. No. 225).

Eikenschors. De voorschriften ten aanzien van het schillen van eikenhout zijn ingetrokken. (E.V. 22/11/40, pag. 1442).

Melk. Regeling van het vetgehalte van melk, die aan den verbruiker wordt verkocht, waartoe deze melk een bewerking zal moeten ondergaan, die slechts mag geschieden in bedrijven welke daartoe aan speciale voorwaarden moeten voldoen. (E.V. 22/11/40, pag. 1440).

Organisatie van het bedrijfsleven. Ingevolge een besluit, dat met ingang van 12 November in werking treedt, betreffende den opbouw van een zelfstandige organisatie ter ontwikkeling van het bedrijfsleven, worden door den

Secretaris-Generaal van het Departement van Handel, Nijverheid en Scheepvaart de voorschriften en maatregelen vastgesteld, die hiertoe noodig geacht worden. De Secretaris-Generaal kan zijn bevoegdheden in dezen overdragen of zijn maatregelen nemen in overeenstemming met andere Departementen.

Voorts is o.m. nog bepaald, dat veranderingen in de rechtsverhoudingen, welke als uitvloeisel van het besluit en van de ter uitvoering daarvan uitgevaardigde voorschriften en beschikkingen ontstaan, geen aanspraak geven op schadevergoeding.

Reeds zijn een tweetal uitvoeringsbesluiten afgekondigd. Ingevolge het eerste daarvan wordt een organisatie-commissie ingesteld en worden regelen gegeven nopens de bevoegdheid, verplichtingen en de taak van deze commissie. Zij is o.m. met name bevoegd:

a. bedrijfsorganisaties in te stellen, deze als uitsluitende vertegenwoordiging van de betrokken takken van bedrijf te erkennen, en te bepalen voor welk gebied van het bedrijfsleven zij bevoegd zijn;

b. bedrijfsorganisaties te ontbinden, te vereenigen, en voorschriften te geven omtrent het beheer en gebruik van haar vermogen;

c. het statuut van bedrijfsorganisaties te wijzigen en aan te vullen;

d. voorzitters en directeuren, alsmede andere functionarissen van bedrijfsorganisaties, aan te stellen en te ontslaan;

e. voor ondernemers en ondernemingen het lidmaatschap van een bedrijfsorganisatie verplicht te stellen;

f. overeenkomstige maatregelen voor andere organisaties van het bedrijfsleven te treffen.

Tenslotte is bepaald, dat onder bedrijfsorganisaties worden verstaan, die organisaties en vereenigingen van organisaties, welke de behartiging van de bedrijfsbelangen van ondernemers en ondernemingen tot taak hebben.

Ingevolge het tweede uitvoeringsbesluit wordt het bedrijfsleven naar den aard der bedrijven georganiseerd in door de organisatie-commissie ingestelde en erkende bedrijfsorganisaties.

De industrie (w.o. krachtbedrijven), het ambacht, de handel (w.o. het hotel-, café-, restaurant- en pensionbedrijf), het bankwezen, het verzekeringswezen, alsmede het verkeerswezen, worden elk in een afzonderlijke organisatie ondergebracht.

De centrale organisaties worden onderverdeeld in hoofdgroepen en, zoo noodig, in vakgroepen; deze organisaties, resp. groepen, kunnen weer plaatselijke afdelingen, resp. plaatselijke en gewestelijke afdelingen instellen.

Voorts bepaalt de organisatie-commissie de indeeling en de grenzen van het gebied van het bedrijfsleven, waarvoor de bedrijfsorganisaties bevoegd zijn. Ondernemers en ondernemingen (natuurlijke en rechtspersonen), die op het betrokken gebied van het bedrijfsleven werkzaam zijn, dan wel zoodanige werkzaamheid aanvangen, worden bij de bevoegde centrale organisatie aangesloten. (E.V. 15/11/40, pag. 1408 e.v.; Stct. No. 221; V.B. No. 36).

In een nader bericht van de genoemde commissie, wordt aan het bedrijfsleven verzocht de thans bestaande organisatievormen zoo veel mogelijk te handhaven en het uitwerken van nieuwe plannen voorloopig op te schorten. (E.V. 22/11/40, pag. 1440).

Prijsregelingen. Voor *minerale smeeroliën en vetten* is een beperkte prijsverhooging toegestaan.

Vaststelling van maximumprijzen ten aanzien van *hout voor gasgeneratoren* en *brandhout* (Prijzenbeschikking Hout voor Gasgeneratoren No. 1 en Prijzenbeschikking Brandhout No. 1). (E.V. 15/11/40, pag. 1409/10).

Stroop. Het afleveren en vervoeren van alle soorten stroop is, behoudens het afleveren en vervoeren — met uitzondering van glucosestroop en massée — voor huis-houdelijk gebruik in normale hoeveelheden, slechts toege-

staan op door de Meelcentrale te verstrekken geleidebiljetten. (E.V. 15/11/40, pag. 1410; Stct. No. 219 A).

LANDBOUW EN VOEDSELVOORZIENING.

Aardappelen. Met ingang van 15 November tot 15 Juli 1941, is het zgn. Aardappelbesluit V.V.O. 1940 in werking getreden, waarin de bestaande regelingen zijn opgenomen en ook de Inkoopcentrales (N.I.C.A. en P.I.C.A.) worden ingeschakeld. (E.V. 22/11/40, pag. 1443; Stct. No. 224A).

Aardappelmeel. Het verwerken hiervan tot bepaalde producten is slechts toegestaan, al dan niet onder voorwaarden, met vergunning van de Meelcentrale. (E.V. 15/11/40, pag. 1410/11; Stct. No. 219A).

Crisisproducten. Als crisisproducten in den zin van artikel 1 van de Landbouw Crisiswet 1933 zijn aangewezen: specerijen, gember, jeneverbessen en uien. (E.V. 22/11/40, pag. 1443; V.B. No. 37).

Kleine Zeevisscherij. De Crisis-Steunbeschikking 1936 (kleine zeevisscherij) wordt, in verband met het feit, dat slechts een klein gedeelte van de vloot in staat is de visscherij uit te oefenen, terwijl bovendien de gemaakte besommingen vrij behoorlijk zijn, met ingang van 12 December a.s. ingetrokken. (E.V. 22/11/40, pag. 1444; Stct. No. 225).

Melk. Bij het 14 November in werking getreden Crisis-Zuivelbesluit 1940 (Bestemming der melk), wordt aan de Zuivelcentrale de bevoegdheid verleend aan producenten van boter, kaas, melkproducten en caseïne de verplichting op te leggen melk te leveren voor consumptie, teneinde tekorten in de consumptiemelkvoorziening te kunnen voorkomen. (E.V. 22/11/40, pag. 1443; Stct. No. 223).

Schape. Het is van 9 November jl. tot 1 Januari 1942 verboden schape te slachten en te doen slachten, tenzij met een slachtvergunning van of vanwege de Veehouderij Centrale (Slachtverbod 1940 Schape). (E.V. 15/11/40, pag. 1411; Stct. No. 219 A).

Slachtvee. Prijsregeling voor de levering van slachtvee aan de Veehouderijcentrale. (E.V. 22/11/40, pag. 1443; Stct. No. 225).

Varkens. Binnenkort komt een regeling tot uitvoering, welke den varkenshouders de gelegenheid zal bieden om boven het aantal varkens, dat zij tot nu toe konden houden, nog extra-varkens voor de slacht op te fokken. (E.V. 22/11/40, pag. 1443/44).

Voedernormen. Voor het tijdvak van 11 November tot 8 December zijn wederom voedernormen vastgesteld. Zij komen in hoofdzaak overeen met die, welke voor de voorgaande periode golden. (E.V. 15/11/40, pag. 1411; Stct. No. 220).

Wijziging Landbouw Crisiswet 1933. Deze is gewijzigd in dier voege, dat thans, krachtens artikel 9, beperkende bepalingen ook ten aanzien van het gebruiken, verbruiken, vervoederen, aanvoeren en ontvangen van crisisproducten kunnen worden vastgesteld. (E.V. 15/11/40, pag. 1410; V.B. No. 35).

Wittekool. Met ingang van 12 November is het veilen van alle soorten wittekool verboden, tenzij zulks geschiedt o.a. met inachtneming van maximumprijzen.

Tevens is aan bij de Groenten- en Fruit-Centrale aangesloten telers verboden het in voorraad hebben van alle soorten wittekool, tenzij bedoelde telers voldoen aan een bepaalde veilingaanvoer-regeling inzake wittekool. (Tuinbouwbesluit 1940 Wittekool). (E.V. 15/11/40, pag. 1411; Stct. No. 220).

RANTSOENEERING EN DISTRIBUTIE.

Boter en vetten. Aanvullende bepalingen inzake de distributie van boter en vetten. De reductie op den prijs van boter bij afgifte van bepaalde bonnen der vetkaart zal niet meer worden verleend. Binnenkort zal een bon voor het verkrijgen van spijsolie worden aangewezen. (E.V. 25/10/40, pag. 1325).

Dierlijke haren. De Wolbeschikking 1939 No. 2 is in dien zin gewijzigd, dat dierlijke haren onder de genoemde beschikking zijn gebracht. Dierlijke haren zijn daarmede tevens onder de Distributiewet gebracht en aangewezen als distributiegoederen. Verplichte opgave van voorraden door iedereen handelaar en verwerker. Aan hen, die deze verplichting stipt nakomen, wordt dispensatie verleend van het verbod tot verhandelen en verwerken van deze artikelen; voorzover het afleveringen betreft echter slechts voor die, welke aan geregelde afnemers in normale hoeveelheden worden geleverd. (E.V. 25/10/40, pag. 1326).

Hotel-, Café-, Restaurant- en Pensioenbedrijf. Nieuw te vestigen bedrijven op het gebied van het hotel-, café- en restaurantwezen kunnen sinds 15 November niet meer rekenen op toewijzingen, respectievelijk losse bonnen, voor gedistribueerde en te distribueeren artikelen. (E.V. 22/11/40, pag. 1445).

Houtblokjes voor gasgeneratoren. Regeling van den handel in houtblokjes voor gasgeneratoren. (E.V. 15/11/40, pag. 1413).

Kaas. Op 21 October jl. is een aanvang gemaakt met de distributie van alle soorten kaas. (E.V. 25/10/40, pag. 1325).

De invoer van kaas hier te lande is thans gemonopoliseerd ten aanzien van de Nederlandsche Zuivel Centrale. (E.V. 15/11/40, pag. 1413; Stct. No. 220).

Levens- en voedermiddelen voor de Duitse weermacht. Aanvullende regeling betreffende het invoeren van distributiebescheiden voor de Duitse weermacht, voor den aankoop van gerantsoeneerde levens- en voedermiddelen. (E.V. 15/11/40, pag. 1412; V.B. No. 35).

Linoleum enz. Alle soorten linoleum, viltzeil (bedrukt viltpapier) en vloerzeil zijn aangewezen als distributiegoederen. (E.V. 22/11/40, pag. 1447; V.B. No. 37).

Minerale smeeroliën en vetten. Bijzondere voorzieningen in verband met de tweede distributieperiode voor minerale smeeroliën en vetten voor het tijdvak van 1 Januari t/m 31 Maart 1941. (E.V. 15/11/40, pag. 1412).

Peulvruchten. Op 19 November is een aanvang gemaakt met de distributie van peulvruchten. Aanvankelijk zullen slechts groene erwten, spliterwten en wellicht ook capucijners worden beschikbaar gesteld.

Alle vervoer van peulvruchten, met uitzondering van het vervoer naar den uiteindelijke verbruiker, is slechts toegestaan op een geleidebiljet, uitgegeven door de Akkerbouwcentrale. (E.V. 22/11/40 pag. 1445/46).

Room. Nadere regeling betreffende het afleveren en vervoeren van room ten behoeve van zieken. (E.V. 15/11/40 pag. 1412; Stct. No. 219).

Textielproducten. De lijst van vrijgestelde textielproducten is sinds 16 November gewijzigd. (E.V. 22/11/40, pag. 1446/47).

GELD-, CREDIET- EN BANKWEZEN EN BELASTINGEN.

Deviezenverkeer. Wijzigingen van het Deviezenbesluit I (Zie E.-S.B. (1283), pag. 523) ten aanzien van in *Duitsland geblokkeerde tegoeden*. (E.V. 15/11/40, pag. 1414; V.B. No. 36)¹⁾.

Ter uitvoering van art. 20 der Deviezenverordening, zijn nadere regelen gegeven voor den *invoer van binnen- en buitenlandse betaalmiddelen en effecten*. (E.V. 15/11/40, pag. 1414/15; V.B. No. 35).

Overmaking van in Duitsland belegd kapitaal. (Zie E.-S.B. (1295), pag. 689). Nadere regeling ten aanzien van de overmaking naar Nederland van de tegenwaarde, verkregen bij vervreemding of delging van verschillende beleggingen en vorderingen in Duitsland. (E.V. 15/11/40, pag. 1414; Stct. No. 218)¹⁾.

¹⁾ Zie ook de aantekening: „Wijzigingen in het betalingsverkeer met Duitsland”; op pag. 717 e.v. van dit nummer.

MAANDCIJFERS.

OVERZICHT VAN DEN STAND VAN DE RIJKSMIDDELEN.
Ult. Oct. 1940 (in Guldens).

AFDEELING Ia Dir. belastingen	Kohieren voor den dienst 1940 *)			Zuiver bedrag der kohieren voor den vorigen dienst t./m dezelfde maand van het vorige jaar *)
	Totaal bedrag	Bedragen, welke zijn teruggege- ven of andere dan wegens betaling op de koh. afgeschr.	Zuiver bedrag	
Grondbelast. a)	10.879.832	29.996	10.849.836	10.709.545
Inkomst.bel. b)	85.641.957	3.205.631	82.436.327	88.454.480
Vermogensbel. c)	16.964.239	125.120	16.839.119	17.961.357
Verdedig.bel. I	9.100.027	129.657	8.970.369	10.299.331
Opc. v. d. Gem. fondsbel. Wet van 2 Dec. '39 (St.bl. no. 407) *)	25.463.621	257.017	25.206.604	—
Winstbelasting	6.560.538	—	6.560.538	—
Totaal	154.610.214	3.747.421	150.862.793	127.424.713

a) 1/4 hoofdsom + 20 opercenten op de hoofdsom der gebouwde eigendommen. b) Hoofdsom + 70—88 opercenten. c) Hoofdsom + 75 opercenten.

*) Voor de belastingen naar inkomen en vermogen bestaan de vermelde bedragen uit 1/2 gedeelte van het belastingjaar 1940/1941 en 1/2 gedeelte van het belastingjaar 1939/1940. *) Voor de belastingen naar inkomen en vermogen bestaan de vermelde bedragen uit 1/2 gedeelte van het belastingjaar 1939/1940 en 1/2 gedeelte van het belastingjaar 1938/1939. *) Voor de Gemeentefondsbelasting bestaan de bedragen uit 15 opercenten over het belastingjaar 1939/1940 en 1/2 gedeelte van 50 opercenten over het belastingjaar 1940/1941.

AFDEELING Ib Overige middelen	Oct. 1940	Sedert 1 Jan. 1940	Overeen- komstige periode 1939
Benaming der middelen			
Divid.- en tantiëmebel. . .	1.053.294	12.974.419	24.457.429
Rechten op den invoer . . .	5.217.581	69.167.199	98.682.639
Statistiekrecht	128.779	1.418.016	2.068.289
Accijns op zout	112.430	2.201.555	1.516.622
Accijns op geslacht	1.292.678	9.202.491	6.343.634
Accijns op wijn	149.942	1.666.948	1.841.704
Accijns op gedistill.	5.071.623	30.713.497	25.287.829
Accijns op bier	976.544	8.157.226	7.702.512
Accijns op suiker	5.880.384	47.808.044	49.727.934
Accijns op tabak	8.020.379	43.998.199	33.041.000
Bel. op gouden en zilverw.	87.655	586.451	503.435
Omzetbelasting	18.095.465	86.402.655	75.815.368
Couponbelasting	266.631	3.275.624	4.012.138
Recht. en boeten v. zegel	1.430.260	10.236.384	16.006.334
Recht. en boet. v. registr.	3.047.666	12.542.079	11.513.628
Recht. en boet. v. succes- sive, v. overgang bij over- lijden en v. schenking	4.108.187	34.250.497	37.092.520
Opbrengst d. loodsgelden	2.094	87.867	608.116
Totaal	52.835.007	374.689.151	396.221.131

*) Hieronder begrepen de sedert 11 Februari 1940 ten bate van het Leeningfonds 1940 geheven meerdere invoerrechten (Wet van 26 April 1940, Stbl. no. 404). *) Hieronder begrepen wegens zegel, recht van nota's van makelaars en commissionnairs in effectenz. f 466.587 (Beursbel.) *) Idem f 1.540.670

AFDEELING II. DIENSTJAAR 1939.

Benaming der middelen	Bedrag van de raming	Zuivere op- brengst over het tijdvak van 1 Jan. 1939 tot en met de maand Oct. 1940
Grondbelasting. (1 hoofdsom + 20 opercenten op de hoofdsom der ge- bouwde eigendommen) . . .	10.703.000	10.663.813
Inkomstenbelasting	82.500.000	93.239.044
Vermogensbelasting	21.000.000	21.312.708
Verdedigingsbel. I.	10.500.000	10.809.897
Belasting v. d. doode hand	2.000.000	2.209.688
Divid.- en tantiëmebel.	27.000.000	26.005.504
Rechten op den invoer	96.000.000	122.755.156
Statistiekrecht	2.500.000	2.539.121
Accijns op zout	2.000.000	1.710.816
Accijns op geslacht	7.500.000	7.929.724
Accijns op wijn	2.250.000	2.371.202
Accijns op gedistilleerd	28.050.000	31.502.614
Accijns op bier	8.000.000	9.168.257
Accijns op suiker	56.100.000	61.126.759
Accijns op tabak	36.000.000	39.507.684
Bel. op gouden en zilverw.	575.000	636.598
Omzetbelasting	82.000.000	88.784.357
Couponbelasting	5.500.000	4.682.501
Rechten en boeten v. zegel	23.000.000	18.017.666
Rechten en boeten v. registr.	16.500.000	13.494.674
Rechten en boeten v. succes- sive, v. overgang bij over- lijden en v. schenking	48.000.000	44.218.624
Opbrengst der loodsgelden . . .	750.000	658.426
Totaal	568.428.000	613.344.833

OVERZICHT VAN DE INKOMSTEN TEN BATE VAN HET WERKLOOSHEIDSSUBSIDIEFONDS.

Dienst 1940	Bedrag van raming	Zuiver bedrag kohieren tot en met de maand Oct. 1940
Grondbelasting (veertig ten hon- derd van de hoofdsom wegens gebouwde eigendommen en vijf en twintig ten honderd van de hoofdsom wegens ongebouwde eigendommen)	9.745.000	9.808.618
Personeele belasting (tachtig ten honderd van de hoofdsom naar den eersten, tweeden en derden gronddslag)	19.000.000	19.610.270
Gemeentefondsbelasting (vijf en twintig opercenten op de hoofd- som)	16.000.000	13.701.574
Vermogensbelasting (twee en twin- tig opercenten op de hoofdsom) . .	2.500.000	1.818.913
Inkomstenbelasting (tien opercenten op de hoofdsom)	5.150.000	4.395.593
Totaal	52.395.000	49.334.968

INKOMSTEN TEN BATE VAN HET VERKEERSFONDS.

	Oct. 1940	1940	1939
Motorrijtuigen- belasting	753.934	12.479.250	21.249.299
Rijwielbelasting	689.653	8.968.703	8.380.273
Totaal	1.443.587	21.447.953	29.629.572

INKOMSTEN TEN BATE VAN HET GEMEENTEFONDS.

	Dienst 1939/1940 Zuiver bedrag der kohieren tot en met de maand Oct. 1940	Zuiver bedrag der ko- hieren voor den dienst 1938/39 tot en m. de- zelfde maand v. 1939
Gemeente.f.belast.	68.907.075	65.686.716
Opc.verm. t. get. v.50	5.961.559	5.986.522

OVERZICHT VAN DE INKOMSTEN TEN BATE VAN HET LEENINGFONDS 1940.

Benaming der middelen.	Opbrengst over de maand Oct. 1940	Opbrengst over de maanden Mei t/m. Oct. 1940.
10 opercenten op den sukkeraccijns	407.035	1.463.314
15 opercenten op de rechten van succes- sive, van overgang en van schenking	49.689	104.011

De ten bate van dit fonds sedert 11 Februari 1940 geheven meerdere invoerrechten zijn als „Rechten op den invoer” verantwoord onder de rubriek Ib Overige Middelen.

STATISTIEKEN.

BANKDISCONTO'S.

Ned. Disc. Wiss. 3 28 Aug. '39	Lissabon	4 11 Aug. '37
Bk. Bel. Bl. Eff. 3 28 Aug. '39	Londen	2 26 Oct. '39
Vrsch. in R.C. 3 28 Aug. '39	Madrid	4 29 Mrt. '39*)
Athene	N.-York F.R.B. 1 27 Aug. '37	
Batavia	Oslo	4 21 Sept. '39
Belgrado	Parijs	2 3 Jan. '39
Berlijn	Praag	3 1 Jan. '36
Boekarest	Pretoria	3 15 Mei '33
Brussel	Rome	4 18 Mei '36
Boedapest	Stockholm	3 17 Mei '40
Calcutta	Tokio	3.46 11 Mrt. '37
Dantzig	Warschau	4 18 Dec. '38
Helsingfors	Zwits. Nat. Bk. 1 25 Nov. '36	
Kopenhagen		

*) 3% voor wissels, promessen en leeningen met een looptijd van meer dan 120 dagen.

*) Niet officieel bevestigd.

OFFICIEELE WISSELKOERSEN NEDERLANDSCHE BANK.
Valuta's (schriftelijk en t.t.)

	N.-York	Berlijn	Brussel	Zürich	Stockh.	Helsinki
19 Nov. 1940	1.88 1/2	75.35 1/2	30.14	43.67	44.85 1/2	3.81 1/2
20 " 1940	1.88 1/2	75.35 1/2	30.14	43.67	44.85 1/2	3.81 1/2
21 " 1940	1.88 1/2	75.35 1/2	30.14	43.67	44.85 1/2	3.81 1/2
22 " 1940	1.88 1/2	75.35 1/2	30.14	43.67	44.85 1/2	3.81 1/2
23 " 1940	1.88 1/2	75.35 1/2	30.14	43.67	44.85 1/2	3.81 1/2
24 " 1940	1.88 1/2	75.35 1/2	30.14	43.67	44.85 1/2	3.81 1/2
25 " 1940	1.88 1/2	75.35 1/2	30.14	43.67	44.85 1/2	3.81 1/2
Laagste d.w.	1.88 1/2	75.28	30.11	43.63	44.81	3.81
Hoogste d.w.	1.88 1/2	75.43	30.17	43.71	44.90	3.82
Muntpariteit	1.469	59.263	24.906	48.003	66.671	6.266

KOERSEN TE NEW-YORK. (Cable).

Data	Londen (\$ per £)	Parijs (\$ per 100 fr.)	Berlijn (\$ p. 100 Mh.)	Amsterdam (\$ p. f 100)
19 Nov. 1940	4.04 ³ / ₄	—	40.05	—
20 " 1940	4.04 ³ / ₄	—	40.05	—
21 " 1940	—	—	—	—
22 " 1940	4.04 ³ / ₄	—	40.05	—
23 " 1940	4.03 ³ / ₄	—	40.05	—
25 " 1940	4.04	—	40.05	—
27 " 1939	3.91 ⁵ / ₈	2.21 ¹ / ₄	40.20	53.09
Muntpariteit	4.86	3.90 ⁵ / ₈	23.81 ¹ / ₄	40 ¹ / ₁₆

KOERSEN TE LONDEN.

Plaatsen en landen	Not. eenb.	18/23 Nov. '40 Laagste	23 Nov. '40 Hoogste	11/16 Nov. '40 Laagste	16 Nov. '40 Hoogste		
Officieel:							
New York	\$ p. £	4.02 ¹ / ₂	4.03 ¹ / ₂	4.03	4.02 ¹ / ₂	4.03 ¹ / ₂	4.03
Parijs	Fr. p. £	—	—	—	—	—	—
Stockholm	Kr. p. £	16.85	16.95	16.90	16.85	16.95	16.90
Montreal	\$ p. £	4.43	4.47	4.45	4.43	4.47	4.45
Buenos Aires	Pes. p. £	16.90	17.13	17.01 ¹ / ₂	16.90	17.13	17.01 ¹ / ₂
Niet-Officieel:							
Alexandrië	P. p. £	97.50	97.50	97.50	97.50	97.50	97.50
Athene	Dr. p. £	515	525	515	525	525	525
Bangkok	Sh. p. £	—	—	—	—	—	—
Bombay	d. p. r.	18.—	18.—	18.—	18.—	18.—	18.—
Budapest	P. p. £	19.50	19.75	19.50	19.75	19.75	19.75
Hongkong	d. p. \$	15.—	15.—	15.—	15.—	15.—	15.—
Istanbul	T.L. p. £	510	515	510	515	515	515
Kobe	d. p. yen	14.25	14.25	14.25	14.25	14.25	14.25
Lissabon	Escu. p. £	99.80	100.20	100.—	99.80	100.20	100.—
Madrid	Pl. p. £	37.70	37.70	37.70	37.70	37.70	37.70
Montevideo	d. p. p.	—	—	—	—	—	—
Rio de Janeiro	d. p. mil.	—	—	—	—	—	—
Shanghai	d. p. \$	3.75	3.75	3.75	3.81	3.87	3.81
Singapore	d. p. \$	28.18	28.18	28.18	28.18	28.18	28.18

ZILVERPRIJS

	Londen ¹⁾	N. York ²⁾	A'dam ³⁾	Londen ⁴⁾	
19 Nov. 1940	23 ³ / ₁₆	34 ³ / ₄	19 Nov. 1940	2125	168/—
20 " 1940	23 ¹ / ₄	34 ³ / ₄	20 " 1940	2125	168/—
21 " 1940	23 ¹ / ₄	21	" 1940	2125	168/—
22 " 1940	23 ¹ / ₄	34 ³ / ₄	22 " 1940	2125	168/—
23 " 1940	—	23	" 1940	2125	168/—
25 " 1940	23 ¹ / ₁₆	34 ³ / ₄	25 " 1940	2125	168/—
27 " 1939	23 ¹ / ₁₆	34 ³ / ₄	27 " 1939	2080	168/—
23 Aug. 1939	18 ¹ / ₁₆	37 ¹ / ₄	23 Aug. 1939	2110	148/6 ¹ / ₂

GOLDPRIJS

	Londen ¹⁾	N. York ²⁾	A'dam ³⁾	Londen ⁴⁾	
19 Nov. 1940	23 ³ / ₁₆	34 ³ / ₄	19 Nov. 1940	2125	168/—
20 " 1940	23 ¹ / ₄	34 ³ / ₄	20 " 1940	2125	168/—
21 " 1940	23 ¹ / ₄	21	" 1940	2125	168/—
22 " 1940	23 ¹ / ₄	34 ³ / ₄	22 " 1940	2125	168/—
23 " 1940	—	23	" 1940	2125	168/—
25 " 1940	23 ¹ / ₁₆	34 ³ / ₄	25 " 1940	2125	168/—
27 " 1939	23 ¹ / ₁₆	34 ³ / ₄	27 " 1939	2080	168/—
23 Aug. 1939	18 ¹ / ₁₆	37 ¹ / ₄	23 Aug. 1939	2110	148/6 ¹ / ₂

¹⁾ In pence p. oz. stand. ²⁾ Foreign silver in \$c. p. oz. fine. ³⁾ In gulden per Kg. 1000/1000. ⁴⁾ In sh. p. oz. fine.

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Vorderingen	7 Nov. 1940	15 Nov. 1940
Saldo van 's Rijks Schatkist bij de Nederlandsche Bank	f 3.000.152,64	—
Saldo b. d. Bank voor Ned. Gemeenten	96.722,85	149.984,26
Voorschotten op ult. Oct. (Sept.) aan de gemeenten verstr. op aan haar uit te keeren hoofdsom der pers. bel., aand. in de hoofdsom der grondbel. en der gem. fondsb. alsmede op de belastingen en op de vermogensbelasting	—	—
Voorschotten aan Ned.-Indië ¹⁾ Idem aan Suriname ¹⁾	115.196.468,13	115.521.381,37
Kasvord. wegens credietverstreking a. h. buitenland	9.756.984,58	9.756.984,58
Daggeldleeningen tegen onderpand	75.048.769,83	74.550.707,95
Saldo der postrek. van Rijks-comptabelen	66.763.043,32	62.547.837,13
Vordering op het Alg. Burg. Pensioenfonds ¹⁾	—	1.920.005,11
Vordering op andere Staatsbedr. en instellingen ¹⁾	11.661.790,97	10.309.135,42
Verplichtingen		
Voorschot door de Ned. Bank ingevolge art. 16 van haar octrooi verstrekt	—	f 15.000.000,—
Voorschot door de Ned. Bank in reken.-cour. verstrekt	—	4.559.184,01
Schuld aan de Bank voor Ned. Gemeenten	—	—
Schatkistbiljetten in omloop	171.357.000,—	171.333.000,—
Schatkistpromessen in omloop	936.600.000,— ²⁾	936.400.000,— ²⁾
Daggeldleeningen	—	—
Zilverbons in omloop	28.764.442,—	28.805.944,50
Schuld op ult. Oct. (Sept.) '40 aan de gem. weg. a. h. uit te keeren hoofds. d. pers. bel., aand. i. d. hoofds. d. grondb. e. d. gem. fondsb. alsmede op de bel. en op de vermogensbelasting	4.935.457,51	6.777.417,32
Schuld aan Curaçao ¹⁾	142.408,92	142.320,07
Schuld aan het Alg. Burg. Pensioenfonds ¹⁾	3.030.827,81	—
Id. aan het Staatsbedr. der P. T. en T. ¹⁾	209.030.516,52	225.145.688,67
Id. aan andere Staatsbedrijven ¹⁾	9.000.000,—	10.000.000,—
Id. aan div. instellingen ¹⁾	162.261.159,58	164.728.882,21

¹⁾ In regk. crt. met 's Rijks Schatkist. ²⁾ Rechtstreeks bij De Nederlandsche Bank f 169.000.000,— ³⁾ Idem f 152.000.000,—

DE NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte balans op 25 November 1940.

Activa.	
Binnenl. Wissels, Promessen, enz.	f 176.503.970
Hfdbank. f	56.757
Rijbank. " "	220.924
Agentsch. " "	—
f 176.781.651	
Papier op het Buitenland	f 15.371.590
Af: Verkocht maar voor de bank nog niet afgeloopen	—
f 15.371.590	
Beleeningen incl. voorschotten in rekening-courant op onderpand	f 151.051.945 ¹⁾
Hfdbank. f	3.612.795
Bijbank. " "	45.335.808
Agentsch. " "	—
f 200.000.548	
Op Effecten enz.	f 199.041.424 ¹⁾
Op Goederen en Ceelen	959.124
f 200.000.548 ¹⁾	
f 15.000.000	
f 1.108.674.110	
Zilverens munt, enz.	15.542.807
f 1.124.216.917	
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds	48.724.681
Gebouwen en meubelen der Bank	4.500.000
Diverse rekeningen	93.288.171
f 1.677.883.558	
Passiva.	
Kapitaal	f 20.000.000
Reservefondsen	4.454.251
Bijzondere reserves	13.494.514
Pensioenfonds	10.922.161
Bankbiljetten in omloop	1.438.044.160
Bankassigmenten in omloop	99.351
Rek.-Courant van het Rijk	f —
saldo's van anderen	184.422.521
f 184.422.521	
Diverse rekeningen	6.446.600
f 1.677.883.558	
Beschikbaar metaalsaldo	
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan wattoe de Bank gerechtigd is	1.188.081.010
Schatkistpapier, rechtstreeks bij de Bank ondergebracht	170.000.000
Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99)	f 57.977.150

Voornaamste posten in duizenden gulden.

Data	Gouden munt en muntmater.	Circulatie	Andere opeischtschulden	Beschikb. Metaal-saldo	Dek-kings-perc.
25 Nov. '40	1.108.674	1.438.044	184.522	475.232	± 70
18 " '40	1.120.223	1.422.569	179.774	494.351	± 71
11 " '40	1.119.879	1.419.425	182.005	494.062	± 71
6 Mei '40	1.160.287	1.158.613	255.183	607.242	± 83
Data					
	Totaal bedrag disconto's	Schatkist-prom. rechtstr.	Beleeningen	Papier op het buitend.	Div. reken. (act.)
25 Nov. '40	176.782	170.000	200.001	15.372	6.447
18 " '40	159.898	153.000	201.579	15.372	77.291
11 " '40	161.909	155.000	202.168	300	89.209
6 Mei '40	9.853	—	217.756	750	20.648

¹⁾ Per 1 April 1940 herwaardeering van den goudvoorraad op basis van een depreciatie-percentage van 18 pct.

BANK VAN ENGELAND.

Data	Metaal	Bankbilj. in circulatie	Bankbilj. in Bank. Departm.	Other securities	Disc. and Advances	Securities
20 Nov. '40	990	592.650	37.590	3.940	20.820	20.820
13 " '40	920	594.050	36.190	4.230	21.070	21.070
6 " '40	800	593.490	36.750	3.100	21.490	21.490
30 Oct. '40	720	591.570	38.670	3.000	23.280	23.280
23 Aug. '39	247.263	508.064	38.353	5.711	24.334	24.334
Data						
	Gov. Sec.	Public Depos	Other Deposits		Reserve	Dek-kings perc. ¹⁾
			Bankers	Other Acc.		
20 Nov. '40	140.850	22.390	112.410	51.400	38.339	20,6
13 " '40	139.810	19.580	114.670	42.990	35.470	20,0
6 " '40	136.410	12.940	118.230	49.430	37.290	20,7
30 Oct. '40	130.040	18.250	108.000	51.510	39.110	22,0
23 Aug. '39	39.666	23.371	92.132	36.229	39.199	26,0

DUITSCHE RIJKSBANK.

Data	Goud en deviezen	Reuten-bank-scheine	Andere wissels chèques en schatkistpapier	Beleeningen	
15 Nov. 1940	77,5	212,1	12.652,8	21,5	
8 " 1940	77,6	210,6	13.049,6	18,4	
31 Oct. 1940	77,7	204,7	13.069,5	30,8	
23 Aug. 1939	77,0	27,2	8.140,0	22,2	
Data					
	Effecten	Diverse Activa	Circulatie	Rekt.-Crt.	Diverse Passiva
15 Nov. '40	47,3	1.891,0	12.476,6	1.659,9	590,5
8 " '40	52,5	1.711,0	12.676,2	1.695,5	564,8
31 Oct. '40	55,6	1.857,9	12.937,3	1.609,8	556,4
23 Aug. '39	982,6	1.380,5	8.709,8	1.195,4	454,8